

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
PRIIT PIKAMĀE IŠVADA,
pateikta 2020 m. spalio 27 d.¹

Byla C-481/19

**DB
prieš**

**Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob),
dalyvaujant
Presidenza del Consiglio dei Ministri**

(*Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas, Italija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teisės aktų derinimas – Piktnaudžiavimas rinka – Direktyva 2003/6/EB – 14 straipsnio 3 dalis – Reglamentas (ES) 596/2014 – 30 straipsnio 1 dalies b punktas – Nebendradarbiavimas su kompetentingomis institucijomis – Administracinės sankcijos ir (arba) kitos administracinės priemonės – Pagrindines teises atitinkantis aiškinimas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 ir 48 straipsniai – Teisė tylėti – Apimtis“

1. Šioje byloje Teisingumo Teismui pateiktas *Corte Costituzionale* (Konstitucinis Teismas, Italija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/6/EB dėl prekybos vertybiniais popieriais, pasinaudojant viešai neatskleista informacija, ir manipuliavimo rinka (piktnaudžiavimo rinka)² 14 straipsnio 3 dalies ir su 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 596/2014 dėl piktnaudžiavimo rinka (Piktnaudžiavimo rinka reglamentas) ir kuriuo panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/6/EB ir Komisijos direktyvos 2003/124/EB, 2003/125/EB ir 2004/72/EB³ 30 straipsnio 1 dalies b punkto išaiškinimu ir galiojimu tiek, kiek pagal šias nuostatas valstybės narės įpareigojamos taikyti sankcijas, jei nevykdoma pareiga bendradarbiauti su institucija, atsakinga už rinkos priežiūrą (toliau – priežiūros institucija).

2. Visų pirma *Corte Costituzionale* (Konstitucinis Teismas) Teisingumo Teismo klausia, ar šias nuostatas galima aiškinti taip, kad jos atitiktų teisę tylėti (*nemo tenetur se detegere*), kaip antai išplaukiančią iš Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 ir 48 straipsnių, ir atitinkamu atveju – kokia turi būti šios teisės taikymo apimtis.

3. Taigi, savo būsimame sprendime Teisingumo Teismas turės galimybę pareikšti nuomonę dėl tam tikrų keblių teisinių klausimų, be kita ko, dėl to, ar teisė tylėti gali būti taikoma vykstant administracinėms procedūroms, per kurias gali būti skirta baudžiamojo pobūdžio sankcija, ir dėl tikslios tokios teisės apimties, kurios apibrėžtis kelia sunkumų atsižvelgiant į tariamai skirtingą šio klausimo aiškinimą atitinkamoje Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) ir Teisingumo Teismo jurisprudencijoje.

1 Originalo kalba: prancūzų.

2 OL L 96, 2003, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 4 t., p. 367.

3 OL L 173, 2014, p. 1, klaidų ištaisymas OL L 287, 2016, p. 320.

I. Teisinis pagrindas

A. EŽTK

4. 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 6 straipsnyje nustatyta:

„1. Kai yra sprendžiamas [tam tikram asmeniui] <...> pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą per įmanomai trumpiausią laiką viešumo sąlygomis teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir bešališkas teismas.

<...>

2. Kiekvienas kaltinamas nusikaltimo padarymu asmuo laikomas nekaltu tol, kol jo kaltė neįrodyta pagal įstatymą.

<...>“

B. Sąjungos teisė

1. Chartija

5. Chartijos 47 straipsnio 2 dalis suformuluota taip:

„Kiekvienas asmuo turi teisę, kad jo bylą per kiek įmanoma trumpesnę laiką viešai ir teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas. <...>“

6. Chartijos 48 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Kiekvienas kaltinamas padaręs nusikaltimą asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltė neįrodyta pagal įstatymą.“

2. Direktyva 2003/6

7. Direktyvos 2003/6 12 straipsnyje numatyta:

„1. Kompetentingai institucijai suteikiami visi priežiūros ir tyrimo įgaliojimai, kurie yra reikalingi jos funkcijoms vykdyti. Ji naudojasi tokiais įgaliojimais:

- a) tiesiogiai arba
- b) bendradarbiaudama su kitomis institucijomis ar su rinkos subjektais; arba
- c) pagal savo pareigas perduodama įgaliojimus tokioms institucijoms ar rinkos subjektams; arba
- d) kreipdamasi į kompetentingas teismines institucijas.

2. Nepažeidžiant 6 straipsnio 7 dalies, šio straipsnio 1 dalyje minėti įgaliojimai vykdomi laikantis nacionalinių įstatymų ir apima teisę į bent jau šiuos dalykus:

<...>

- b) pareikalauti informacijos iš bet kurio asmens, įskaitant tuos, kurie vienas po kito nuosekliai vykdo pavedimų perdavimą ar atitinkamas operacijas, taip pat iš jų vadovų ir, jei reikia, pasikviesti ir išklausti bet kurį tokį asmenį;

<...>“

8. Šios direktyvos 14 straipsnyje nustatyta:

„1. Nepažeidžiant valstybės narės teisės taikyti baudžiamosios sankcijos, valstybės narės, atsižvelgdamos į savo nacionalinės teisės aktus, užtikrina, kad galima imtis atitinkamų administracinių priemonių arba taikyti administracines sankcijas atsakingiems asmenims, jeigu nesilaikoma šios direktyvos įgyvendinimo nuostatų. Valstybės narės užtikrina, kad tos priemonės būtų veiksmingos, adekvačios [proporcingos] ir atgrasančios.

2. Laikydamosi 17 straipsnio 2 dalyje nustatytos tvarkos, Komisija informacijos reikmėms sudaro 1 dalyje minėtų administracinių priemonių ir sankcijų sąrašą.

3. Valstybės narės nustato sankcijas, kurias reikia taikyti už tai, kad nebendradarbiaujama 12 straipsnyje nurodytame tyrime.

4. Valstybės narės nustato, kad kompetentinga institucija gali atskleisti visuomenei informaciją apie kiekvieną priemonę ar sankciją, kuri bus taikoma už priimtų direktyvos įgyvendinimo nuostatų pažeidimą, jeigu toks atskleidimas nesukels rimto pavojaus finansų rinkoms arba pernelyg nepakenks dalyvaujančioms šalims.“

3. Reglamentas Nr. 596/2014

9. Reglamento Nr. 596/2014 23 straipsnyje „Kompetentingų institucijų įgaliojimai“ nurodyta:

„1. Kompetentingos institucijos vykdo savo funkcijas ir įgaliojimus:

- a) tiesiogiai;
- b) bendradarbiaudamos su kitomis institucijomis ar su rinkos subjektais;
- c) pagal savo pareigas perduodamos įgaliojimus tokioms institucijoms ar rinkos subjektams;
- d) kreipdamosi į kompetentingas teismines institucijas.

2. Siekdamos vykdyti savo pareigas pagal šį reglamentą, kompetentingos institucijos pagal nacionalinius teisės aktus turi bent šiuos priežiūros ir tyrimo įgaliojimus:

<...>

- b) reikalauti arba prašyti informacijos iš bet kurio asmens, įskaitant tuos, kurie nuolat dalyvauja teikiant pavedimus ar vykdant tam tikrus susijusius sandorius, taip pat iš jų vadovo, ir prireikus kviesti ir apklausti tokius asmenis siekiant gauti informacijos;

<...>“

10. Šio reglamento 30 straipsnyje „Administracinės sankcijos ir kitos administracinės priemonės“ nustatyta:

„1. Nedarant poveikio bet kurioms baudžiamosioms sankcijoms ir nedarant poveikio kompetentingų institucijų priežiūros įgaliojimams pagal 23 straipsnį, valstybės narės vadovaudamosi nacionaliniais teisės aktais įgalioja kompetentingas institucijas imtis atitinkamų administracinių sankcijų ir kitų administracinių priemonių ir taikyti jas bent šiems pažeidimams:

<...>

b) jeigu nebendradarbiaujama arba nevykdomi reikalavimai atliekant tyrimą ar patikrinimą arba nevykdomas 23 straipsnio 2 dalyje nurodytas prašymas.

<...>“

C. Italijos teisė

11. Italijos Respublika perkėlė Direktyvą 2003/6 į nacionalinę teisę 2005 m. balandžio 18 d. *Legge n. 62 – Disposizioni per l'adempimento di obblighi derivanti dall'appartenenza dell'Italia alle Comunità europee. Legge comunitaria 2004* (Įstatymas Nr. 62 dėl nuostatų, skirtų iš Italijos narystės Europos Bendrijoje kylantiems įsipareigojimams įvykdyti – 2004 m. Bendrijos įstatymas) (GURI, Nr. 96, 2005 m. balandžio 27 d. – GURI, Nr. 76 paprastasis priedas) 9 straipsniu. Šiuo straipsniu į 1996 m. vasario 6 d. *Testo unico delle disposizioni in materia di intermediazione finanziaria, ai sensi degli articoli 8 e 21 della legge n. 52* (Bendrasis finansinį tarpininkavimą reglamentuojančių nuostatų tekstas pagal Įstatymo Nr. 52 8 ir 21 straipsnius) (toliau – bendrasis tekstas), kuris pateiktas 1998 m. vasario 24 d. *Decreto legislativo n. 58* (Įstatyminis dekretas Nr. 58) (GURI, Nr. 71 paprastasis priedas, 1998 m. kovo 26 d.), buvo įtrauktos įvairios nuostatos, be kita ko, 187bis straipsnis, susijęs su administraciniu pažeidimu dėl prekybos vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija, ir 187quinquiesdecies straipsnis, susijęs su sankcijomis, taikytinomis už nebendradarbiavimą atliekant tyrimą.

12. Bendrojo teksto redakcijos, galiojusios tuo metu, kai klostėsi faktinės aplinkybės pagrindinėje byloje, 187bis straipsnis „Prekyba vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija“ buvo suformuluotas taip:

„1. Nedarant poveikio baudžiamosioms sankcijoms, kai veika sudaro nusikaltimą, kiekvienas asmuo, kuriam dėl jo buvimo emitento administracijos, valdybos ar priežiūros organo nariu, dėl to, kad jis turi emitento kapitalo dalį arba dirba pagal darbo sutartį, vykdo profesinę veiklą ar pareigas, įskaitant viešąsias pareigas, arba yra tarnautojas, žinoma viešai neatskleista informacija, gali būti baudžiamas nuo 20 000 EUR iki 3 000 000 EUR administracine bauda, jeigu jis:

- a) naudodamasis tokia informacija tiesiogiai arba netiesiogiai, savo arba trečiųjų asmenų sąskaita perka, parduoda arba vykdo kitas operacijas, susijusias su finansinėmis priemonėmis;
- b) atskleidžia informaciją kitiems asmenims ir tai nėra susiję su įprastu jo darbo, profesinės veiklos, pareigų ar tarnybos vykdymu;
- c) remdamasis tokia informacija pataria kitiems asmenims arba juos skatina atlikti kurią nors iš a punkte nurodytų operacijų.

2. 1 dalyje numatyta bauda taip pat taikoma kiekvienam asmeniui, kuris, žinodamas viešai neatskleistą informaciją dėl rengiamos arba įvykdytos nusikalstamos veikos, atlieka vieną iš minėtoje 1 dalyje nurodytų veiksmų.

<...>

4. 1 dalyje numatyta bauda taip pat taikoma kiekvienam asmeniui, kuris, žinodamas viešai neatskleistą informaciją ir kaip įprastai rūpestingas asmuo suvokdamas arba galėdamas suvokti, kad ši informacija yra neatskleistino pobūdžio, įvykdo bet kurią iš toje dalyje nurodytų veiksmų.

5. 1, 2 ir 4 dalyse numatytos administracinės baudos gali būti padidintos iki trijų kartų arba prie jų gali būti pridėta suma, kuri iki dešimt kartų viršytų dėl pažeidimo gautų pajamų arba pelno vertę, jeigu, atsižvelgiant į pažeidimą padariusį asmenį ar gautų pajamų arba pelno vertę, neužtenka skirti tik baudas, net jeigu jos yra didžiausio galimo dydžio.

<...>“

13. Bendrojo teksto redakcijos, galiojusios tuo metu, kai klostėsi faktinės aplinkybės pagrindinėje byloje, 187quinquiesdecies straipsnyje „*Consob* priežiūros veiklos apsauga“ buvo numatyta:

„1. Išskyrus atvejus, nurodytus *Codice civile* [Civilinis kodeksas] 2638 straipsnyje, asmeniui, kuris laiku nevykdo *Consob* reikalavimų arba dėl kurio uždelsiamas *Consob* funkcijų vykdymas, gali būti skiriama administracinė bauda nuo 10 000 EUR iki 200 000 EUR.“

14. Tas pats bendrojo teksto 187quinquiesdecies straipsnis (šiuo metu galiojančios redakcijos) „Italijos banko ir *Consob* priežiūros veiklos apsauga“ suformuluotas taip:

„1. Išskyrus atvejus, numatytus *Codice civile* [Civilinis kodeksas] 2638 straipsnyje, asmuo, kuris laiku nevykdo *Banca d'Italia* [Italijos bankas] ir *Consob* reikalavimų ar nebendradarbiauja su šiomis institucijoms joms vykdant savo priežiūros funkcijas arba dėl kurio uždelsiamas šių funkcijų vykdymas, baudžiamas pagal šio straipsnio nuostatas.

1bis. Jei pažeidimą padaro fizinis asmuo, jam gali būti skiriama administracinė bauda nuo 10 000 EUR iki 5 000 000 EUR.

1ter. Jei pažeidimą padaro bendrovė arba institucija, jai gali būti skiriama administracinė bauda nuo 10 000 EUR iki 5 000 000 EUR arba bauda, galinti siekti 10 % apyvartos, jei ši suma yra didesnė nei 5 000 000 EUR, o apyvartą galima nustatyti pagal 195 straipsnio 1bis dalį. Nepažeidžiant nuostatų, taikomų bendrovėms ir institucijoms, dėl kurių buvo konstatuota, kad jos padarė pažeidimus, 1bis dalyje nurodyta administracinė bauda taikoma bendrovės ar institucijos atstovams ir darbuotojams 190bis straipsnio 1 dalies a punkte nurodytais atvejais.

1quater. Jei pažeidimą padariusio asmens gauta nauda viršija šiame straipsnyje nustatytas ribas, skiriama administracinė bauda, du kartus viršijanti gautos naudos dydį, jei šį dydį galima nustatyti.“

II. Faktinės ginčo aplinkybės, procesas pagrindinėje byloje ir prejudiciniai klausimai

15. 2012 m. gegužės 18 d. Sprendimu Nr. 18199 *Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob)* (Nacionalinė bendrovių ir vertybinių popierių biržos komisija, Italija) skyrė DB baudas už administracinį pažeidimą dėl prekybos vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija, kuri sudarė dvi dalys: prekyba vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija ir neteisėtas viešai neatskleistos informacijos atskleidimas 2009 m. vasario 19–26 d. Ji taip pat skyrė jam 50 000 EUR baudą už bendrojo teksto 187quinquiesdecies straipsnyje nurodytą administracinį pažeidimą, nes teko kelis kartus nukelti apklausos, į kurią DB buvo kviečiamas kaip apie faktines aplinkybes informuotas asmuo, datą, o atvykęs į apklausą jis atsisakė atsakyti į pateiktus

klausimus. Be to, *Consob* skyrė DB bendrojo teksto 187quater 1 dalyje nurodytą sankciją, susijusią su laikinuoju reputacijos praradimu aštuoniolikos mėnesių laikotarpiui, ir nurodė konfiskuoti turtą, lygiavertį pelnui arba priemonėms, kuriomis buvo pasinaudota šiam pelnui gauti, kaip numatyta bendrojo teksto 187sexies straipsnyje.

16. Vykstant procesui pagrindinėje byloje, per kurį buvo pateiktas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą, DB pirmiausia pateikė prieštaravimą *Corte d'appello di Roma* (Romos apeliacinis teismas, Italija), be kita ko, remdamasis pagal 1998 m. vasario 24 d. Įstatyminio dekreto Nr. 58 187quingiesdecies straipsnį jam skirtos sankcijos neteisėtumu. Atmetus šį prieštaravimą, DB padavė kasacinį skundą. 2018 m. vasario 16 d. nutartimi *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas, Italija) savo ruožtu iškėlė du konstitucingumo klausimus, kuriuos turi išnagrinėti *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas).

17. Pirmasis iš šių klausimų susijęs su bendrojo teksto 187quingiesdecies straipsniu, įterptu 2005 m. balandžio 18 d. Įstatymo Nr. 62 9 straipsniu, tiek, kiek pagal šią nuostatą turi būti baudžiamas asmuo, kuris laiku nevykdo *Consob* reikalavimų arba dėl kurio uždelsiamas jos funkcijų vykdymas, įskaitant asmenį, kurį *Consob*, vykdydama savo priežiūros funkcijas, kaltina pažeidimo dėl prekybos vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija padarymu.

18. Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) pažymi, kad 187quingiesdecies straipsnis gali prieštarauti keliems principams – kai kurie iš jų išplaukia iš nacionalinės teisės (teisė į gynybą ir šalių lygybės teisme principas, numatyti atitinkamai Italijos Konstitucijos 24 straipsnio antroje pastraipoje ir 111 straipsnio antroje pastraipoje), o kiti kyla iš tarptautinės teisės ir Sąjungos teisės (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, numatyta EŽTK 6 straipsnyje, Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 14 straipsnyje ir Chartijos 47 straipsnyje), ir dėl šių principų nepaisymo gali būti konstatuotas nagrinėjamos nuostatos prieštaravimas Konstitucijai, remiantis Italijos Konstitucijos 11 straipsniu ir 117 straipsnio pirma pastraipa.

19. *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) teigimu, neatrodo, kad „teisė tylėti“, grindžiama nurodytomis Konstitucijos, Sąjungos teisės ir tarptautinės teisės nuostatomis, savaime galėtų pateisinti asmens atsisakymą atvykti į *Consob* paskirtą apklausą ar jo delsimą atvykti, jeigu, priešingai nei nagrinėjamu atveju, būtų užtikrinta šio asmens teisė neatsakyti į per šią apklausą jam pateiktus klausimus.

20. Iš esmės *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) mano, kad bendrojo teksto 187quingiesdecies straipsnio redakcija, galiojusi klostantis faktinėms aplinkybėms, kaip ir dabar galiojanti redakcija, apima ir atvejį, kai individuali apklausa skiriama asmeniui, kurį *Consob*, remdamasi jos turima informacija, jau identifikavo kaip asmenį, galimai padariusį pažeidimą, kurio tyrimas priklauso jos kompetencijai. Todėl reikia nustatyti, ar teisė tylėti taikytina ne tik vykstant baudžiamajam procesui, bet ir per apklausas, kurias skiria *Consob*, vykdydama savo priežiūros veiklą. Remiantis argumentais, grindžiamais tiek Italijos Konstitucijos 24 straipsniu, tiek EŽTK 6 straipsniu, kaip jį išaiškino EŽTT, atsakymas į šį klausimą turėtų būti teigiamas.

21. Priešinga išvada keltų pavojų, kad dėl pareigos bendradarbiauti su priežiūros institucija asmuo, tariamai padaręs administracinės teisės pažeidimą, už kurį gali būti skirta „represinio pobūdžio“ sankcija, taip pat gali faktiškai prisidėti prie jam pareikšto baudžiamojo kaltinimo. Iš tikrųjų prekyba vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija pagal Italijos teisę sudaro tiek administracinį pažeidimą (bendrojo teksto 187bis straipsnis), tiek baudžiamąjį nusikaltimą (bendrojo teksto 184 straipsnis). Šioje srityje taikomos procedūros gali būti taikomos ir vykdomos lygiagrečiai, kaip iš tikrųjų ir buvo DB atveju, jei tai suderinama su *ne bis in idem* principu⁴.

4 Šiuo klausimu žr. 2018 m. kovo 20 d. Sprendimą *Garlsson Real Estate ir kt.* (C-537/16, EU:C:2018:193, 42–63 punktai).

22. Be to, *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) pažymi, kad šias kilusias abejones taip pat patvirtina EŽTT jurisprudencija, susijusi su EŽTK 6 straipsniu.

23. *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) teigimu, bendrojo teksto 187quinquiesdecies straipsnis į Italijos teisės sistemą įtrauktas vykdant Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 3 dalyje nustatytą specialią pareigą ir šiuo metu juo konkrečiai įgyvendinamas Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punktas, o pagal šias dvi nuostatas valstybių narių priežiūros institucijoms, atrodo, taip pat nustatyta pareiga skirti sankcijas už tai, kad asmuo, atlikęs veiksmus, sudarančius šių institucijų tyrimo kompetencijai priklausančius pažeidimus, tyli per apklausą, todėl jei 187quinquiesdecies straipsnis būtų pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai, taip pat kiltų klausimų dėl Sąjungos teisės. Pavyzdžiui, būtų galima suabejoti tokios pareigos skirti sankcijas suderinamumu su Chartijos 47 ir 48 straipsniais, pagal kuriuos, atrodo, pripažįstama tokios pat apimties pagrindinė asmens teisė neduoti parodymų prieš save ir nebūti verčiamam daryti kaltės pripažinimui prilygstančių pareiškimų, kaip išplaukia iš EŽTK 6 straipsnio ir Italijos Konstitucijos 24 straipsnio.

24. Šiuo klausimu *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) nurodo, kad jam žinoma Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija, kuri susijusi su teise tylėti antikonkurencinių veiksmų srityje ir pagal kurią, įpareigojant pažeidėją atsakyti į išimtinai su faktinėmis aplinkybėmis susijusius klausimus, vis dėlto labai apribojama *nemo tenetur se detegere* principo taikymo apimtis, nes šis principas baudžiamosios teisės srityje reiškia suinteresuotojo asmens teisę neduoti parodymų, net netiesioginių, prieš save. Jis pažymi, kad ši jurisprudencija, kuri buvo suformuota dėl juridinių, o ne dėl fizinių asmenų, ir didžiąja dalimi – iki to laiko, kai buvo priimta Chartija ir jai buvo pripažinta tokia pat teisinė galia kaip ir Sutartims, atrodo sunkiai suderinama su Italijos teisės sistemoje numatytų administracinių sankcijų už prekybą vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija „represiniu pobūdžiu“, kurį Sprendime *Di Puma ir Zecca*⁵ pripažino pats Teisingumo Teismas. Šio nacionalinio teismo teigimu, toks sankcijų pobūdis reikštų, kad tariamai pažeidimą padariusiam asmeniui turi būti pripažinta garantija, lygiavertė tai, kuri jam pripažįstama baudžiamosiose bylose.

25. Be to, *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) mano, kad Teisingumo Teismo jurisprudencija nevisiškai atitinka EŽTT jurisprudenciją, kurioje, atrodo, priešingai, pripažįstama platesnė kaltinamojo teisės tylėti apimtis, įskaitant administracines procedūras, per kurias skiriamos „represinio pobūdžio“ sankcijos.

26. Kadangi Teisingumo Teismas ir Sąjungos teisės aktų leidėjas iki šiol nenagrinėjo klausimo, ar pagal Chartijos 47 ir 48 straipsnius, atsižvelgiant į EŽTT jurisprudenciją, susijusią su EŽTK 6 straipsniu, reikalaujama pripažinti šios teisės egzistavimą ir per administracines procedūras, per kurias gali būti skirtos „represinio pobūdžio“ sankcijos, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad prieš priimant sprendimą dėl jam pateikto konstitucingumo klausimo būtina kreiptis į Teisingumo Teismą dėl *ratione temporis* taikomos Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 3 dalies ir Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punkto išaiškinimo ir prireikus dėl jų galiojimo atsižvelgiant į Chartijos 47 ir 48 straipsnius. Konkrečiai kalbant, reikia nustatyti, ar šios nuostatos leidžia valstybei narei nebausti asmens, kuris atsisako atsakyti į priežiūros institucijos klausimus, jei iš atsakymų į šiuos klausimus gali paaiškėti jo atsakomybė už pažeidimą, už kurį baudžiama baudžiamosiomis sankcijomis arba „represinio pobūdžio“ administracinėmis sankcijomis.

5 2018 m. kovo 20 d. sprendimas (C-596/16 ir C-597/16, EU:C:2018:192).

27. Šiomis aplinkybėmis *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar *ratione temporis* taikoma Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 3 dalis ir Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punktas turėtų būti aiškinami taip, kad pagal juos valstybėms narėms leidžiama nebausti asmens, kuris atsisako atsakyti į kompetentingos institucijos klausimus, jei iš atsakymų į tokius klausimus gali paaiškėti, jog jis yra padaręs nusikalstamą veiką, už kurią baudžiama taikant „represinio“ pobūdžio administracines sankcijas?
2. Ar, jei atsakymas į pirmąjį klausimą būtų neigiamas, *ratione temporis* taikoma Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 3 dalis ir Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punktas yra suderinami su [Chartijos] 47 ir 48 straipsniais, atsižvelgiant į [EŽTT] jurisprudenciją, susijusią su EŽTK 6 straipsniu, ir į valstybėms narėms bendras konstitucines tradicijas, jeigu pagal juos gali būti baudžiamas ir asmuo, kuris atsisako atsakyti į kompetentingos institucijos klausimus, jei iš atsakymų į tokius klausimus gali paaiškėti, jog jis yra padaręs nusikalstamą veiką, už kurią baudžiama taikant „represinio“ pobūdžio administracines sankcijas?“

III. Procesas Teisingumo Teisme

28. Rašytines pastabas dėl šių klausimų pateikė DB, Italijos vyriausybė, Ispanijos vyriausybė, Europos Sąjungos Taryba, Europos Parlamentas ir Europos Komisija.

29. Tos pačios suinteresuotosios šalys buvo išklaustytos per 2020 m. liepos 13 d. posėdį.

IV. Analizė

A. Dėl prejudicinių klausimų priimtinum

30. Savo rašytinėse pastabose Taryba pažymi, kad pats *Corte Costituzionale* (Konstitucinis Teismas) nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodo, jog pagrindinėje byloje nagrinėjamos faktinės aplinkybės *ratione temporis* taikoma tik Direktyva 2003/6, o Reglamentas Nr. 596/2014, kuriuo panaikinta ir pakeista ši direktyva, nors ir reglamentuoja šią sritį šiuo metu, vis dėlto nėra kitaip susijęs su situacija, dėl kurios pradėta nagrinėjama nacionalinė procedūra.

31. Pabrėždamas, kad vienintelė pagrindinei bylai reikšminga nuostata yra Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 3 dalis, *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas), Tarybos nuomone, netiesiogiai pripažįsta, kad atsakymai į jo klausimus dėl Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punkto išaiškinimo ir galiojimo nėra būtini siekiant išspręsti ginčą, dėl kurio iškelta byla, ir kad jais iš esmės siekiama išsiaiškinti norminę situaciją ateityje.

32. Taigi, pirmiausia reikia kelti klausimą, ar Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punktas taip pat svarbus tam, kad *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) galėtų priimti sprendimą dėl *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas) kreipimosi.

33. Šio tikslu visų pirma primintina, kad pagal suformuotą jurisprudenciją nacionalinio teismo pateiktiems klausimams dėl Sąjungos teisės aiškinimo, atsižvelgiant į jo paties nurodytus teisinius pagrindus ir faktines aplinkybes, kurių tikslumo Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti, taikoma svarbos prezumpcija. Ši prezumpcija gali būti paneigta tik išimtiniais atvejais, kai akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas arba prašymas išnagrinėti atitinkamų nuostatų galiojimą visiškai nesusijęs su pagrindinės bylos aplinkybėmis ar dalyku, taip pat, jeigu problema yra hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, būtinas tam, kad naudingai atsakytų į jam pateiktus klausimus ir suprastų priežastis, dėl kurių nacionalinis teismas

mano, kad, siekiant išspręsti jo nagrinėjamą ginčą, reikia gauti atsakymus į tuos klausimus⁶.

34. Šioje byloje man atrodo, kad Tarybos pateiktas argumentas grindžiamas konstatavimu, kad nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą neatitinka Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnio c punkte įtvirtinto reikalavimo, nes, pirma, šioje nutartyje neišdėstytos priežastys, dėl kurių *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) kelia klausimą dėl Reglamento Nr. 596/2014 aiškinimo ir galiojimo, ir, antra, joje nenurodytas ryšys tarp šio reglamento ir pagrindinėje byloje taikomų teisės aktų. Tarybos teigimu, šios spragos reiškia, kad Teisingumo Teismas turi pateikti konsultacinę nuomonę hipotetiniais klausimais, todėl šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą iš dalies nepriimtinas.

35. Negaliu pritarti šiam teiginiui dėl toliau nurodytų motyvų.

36. Dėl Procedūros reglamento 94 straipsnio c punkte įtvirtinto reikalavimo pirmos dalies pažymėtina, kad nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą *Corte Costituzionale* (Konstitucinis Teismas) aiškiai nurodo, jog prašomas išaiškinimas pateisinamas tuo, kad jei bendrojo teksto 187quinquiesdecies straipsnis būtų pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai, taip pat kiltų klausimų dėl pareigos skirti sankciją, kuri šiuo metu numatyta Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punkte. Man atrodo, jog taip *Corte Costituzionale* (Konstitucinis Teismas) netiesiogiai pripažįsta, kad jo sprendimas bus susijęs ne tik su bendrojo teksto 187quinquiesdecies straipsnio redakcija, galiojusia klostantis faktinėms aplinkybėms pagrindinėje byloje, bet ir su ta pačia nuostata, galiojančia šiuo metu. Iš esmės, kaip konstatuoja Komisija savo rašytinėse pastabose, iš 1953 m. kovo 11 d. *Legge n. 87 – Norme sulla costituzione e sul funzionamento della Corte Costituzionale* (Įstatymas Nr. 87 dėl Konstitucijos ir Konstitucinio Teismo veikimo) (GURI, Nr. 62, 1953 m. kovo 14 d.) 27 straipsnio matyti, kad kai *Corte Costituzionale* (Konstitucinis Teismas) tenkina prašymą ar skundą dėl įstatymo ar įstatymo galią turinčio akto prieštaravimo Konstitucijai, jis, neviršydamas skundo dalyko, priima sprendimą ne tik dėl Konstitucijai prieštaraujančių įstatymo nuostatų, bet ir dėl nuostatų, *kurių prieštaravimas Konstitucijai išplaukia iš priimto sprendimo*. Tačiau tai, kad nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nėra aiškios nuorodos į šią nuostatą, pagal kurią sprendimų, priimtų patenkinus prašymą ar skundą dėl prieštaravimo Konstitucijai, taikymo sritis apibrėžta taip, kad ji tikrai nesiskiria nuo kitų Konstitucinių Teismų Sąjungoje sprendimų, visiškai neatrodo pakankama siekiant pagrįsti išvadą, kad nesilaikyta minėto reikalavimo pirmos dalies.

37. Dėl antros dalies pakanka pažymėti, kad nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) nurodė, kad nagrinėjama nacionalinės teisės nuostata, t. y. bendrojo teksto 187quinquiesdecies straipsniu, tuo metu, kai klostėsi faktinės aplinkybės pagrindinėje byloje, buvo perkelta Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 3 dalis, o šiuo metu juo perkeltas Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punktas. Nors tiesa, kad „pagrindinėje byloje taikom[i] nacionalinės teisės akt[ai]“ – tai bendrojo teksto 187quinquiesdecies straipsnio redakcija, kuria buvo perkelta Direktyva 2003/6, taip pat tiesa, kad, atsižvelgiant į Direktyvos 2003/6 ir Reglamento Nr. 596/2014 nuostatų nuoseklumą, ryšys tarp šio reglamento ir pagrindinėje byloje taikomų teisės aktų, mano nuomone, turi būti laikomas nustatytu.

38. Siūlau Teisingumo Teismui pripažinti klausimus priimtinais.

⁶ Žr., *ex multis*, 2019 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Slovenské elektrárne* (C-376/18, EU:C:2019:1068, 24 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

B. Dėl esmės

1. Prejudicinių klausimų performulavimas

39. Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad *Corte Costituzionale* (Konstitucinis Teismas) prašo, *inter alia*, išaiškinti, kokios apimties fizinių asmenų teisę tylėti jis turi pripažinti, nes šiuo klausimu tariamai skiriasi EŽTT ir Teisingumo Teismo jurisprudencija⁷.

40. Atsižvelgdamas į prejudicinių klausimų formuluotę ir į tai, kad antrojo klausimo nagrinėjimas priklauso nuo atsakymo į pirmąjį klausimą, manau, kad Teisingumo Teismo vertinimas, kuris bus pateiktas jo būsimame sprendime, gali neapimti šios problematikos.

41. Taigi man atrodo, jog tam, kad prašymą priimti prejudicinį pateikusiam teismui būtų pateiktas naudingas atsakymas, leidžiantis nustatyti jo sprendimo dėl konstitucingumo turinį, būtina performuluoti Teisingumo Teismui pateiktus klausimus.

42. Iš esmės primintina, kad vykstant nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo procedūrai, įtvirtintai SESV 267 straipsnyje, Teisingumo Teismo galimybė performuluoti jam pateiktus klausimus pateisinama tuo, kad jis turi pateikti nacionaliniam teismui naudingą atsakymą, kuris leistų išspręsti šio teismo nagrinėjamą bylą⁸.

43. Vis dėlto pažymiu, jog man atrodo, kad apskritai prejudicinių klausimų performulavimas – tai sudėtinga užduotis, kurią atlikdamas Teisingumo Teismas turi elgtis labai atsargiai, kad būtų išvengta bet kokio kišimosi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo jurisdikciją, nes tik šis teismas gali įvertinti jo nagrinėjamoje byloje iškeltų teisės klausimų svarbą ir prejudicinio sprendimo reikalingumą tam, kad jis galėtų priimti savo sprendimą⁹.

44. Šioje byloje kai kurios suinteresuotosios šalys pasiūlė performuluoti pirmąjį klausimą taip, kad juo iš esmės būtų siekiama išsiaiškinti, ar Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 3 dalį ir Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punktą, *siejamus su Chartijos 47 ir 48 straipsniais*, reikia aiškinti taip, kad pagal šias nuostatas valstybėms narėms leidžiama neskirti sankcijos asmeniui, kuris atsisako atsakyti į priežiūros institucijos klausimus, jei iš atsakymų į šiuos klausimus gali paaiškėti jo atsakomybė už pažeidimą, už kurį gali būti skirtos baudžiamojo pobūdžio administracinės sankcijos.

45. Mano nuomone, toks performulavimas iškraipytų pirmojo klausimo dalyką, susijusį su *pačia* valstybių narių *galimybe* patvirtinant perkėlimo ar įgyvendinimo priemones aiškinti minėtas nuostatas taip, kad jos atitiktų teisę tylėti, ir *de facto* neapimtų problemų, susijusių su aptariamų nuostatų galiojimu, kuris sudaro antrojo klausimo dalyką.

46. Siekiant išvengti tokio rezultato, mano nuomone, performulavimas turi būti susijęs su klausimu, ar, atsižvelgiant į Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 3 dalies ir Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punkto tekstą, šias nuostatas *galima* aiškinti taip, kad jos atitiktų pagrindines teises ir, be kita ko, teisę tylėti, kaip antai išplaukiančią iš Chartijos 47 ir 48 straipsnių, ar vis dėlto toks aiškinimas būtų *contra legem*. Aišku, kad jei atsakymas būtų teigiamas, nekiltų jokių abejonių dėl šių nuostatų galiojimo atsižvelgiant į minėtus Chartijos straipsnius. Be to, šis performulavimas turi suteikti Teisingumo Teismui galimybę pareikšti nuomonę dėl klausimo, susijusio su tikslia teisės tylėti apimtimi, kaip nurodyta šios išvados 39 punkte.

7 Žr. nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą 9.2 punktą.

8 Žr. 2020 m. gegužės 14 d. Sprendimą *T-Systems Magyarország* (C-263/19, EU:C:2020:373, 45 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

9 Žr. 2018 m. vasario 22 d. Sprendimą *Kubota (UK) ir EP Barrus* (C-545/16, EU:C:2018:101, 18 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

47. Atsižvelgdamas į šiuos argumentus siūlau Teisingumo Teismui du prejudicinius klausimus, kuriuos uždavė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, performuluoti taip:

kokios apimties turi būti taikoma fizinių asmenų teisė tylėti, išplaukianti iš Chartijos 47 ir 48 straipsnių, atsižvelgiant į EŽTT jurisprudenciją ir Teisingumo Teismo jurisprudenciją antikonkurencinių veiksmų srityje, jeigu Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 3 dalies ir Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punkto tekstas leidžia aiškinti šias nuostatas taip, kad jos atitiktų minėtą teisę?

2. Performuluoto klausimo nagrinėjimas

48. Vadovaudamasis performuluoto klausimo vidine logika, patikrinsiu, ar, atsižvelgiant į nagrinėjamą straipsnių tekstą, jie gali būti aiškinami taip, kad atitiktų teisę tylėti, – tokiu atveju šių nuostatų galiojimas negalėtų būti ginčijamas. Tokio aiškinimo galimybė priklauso nuo klausimo, ar šios nuostatos turi būti suprantamos taip, kad pagal jas valstybės narės neįpareigojamos skirti sankcijas asmenims, kurie atsisako atsakyti į priežiūros institucijos klausimus, jei iš atsakymų į šiuos klausimus gali paaiškėti jų atsakomybė už pažeidimą, už kurį gali būti skirtos baudžiamojo pobūdžio administracinės sankcijos¹⁰ (b dalis). Vis dėlto reikia pažymėti, kad šis klausimas paremtas prielaida, kad bus teigiamai atsakyta į klausimą, ar teisė tylėti *taikytina* ne tik baudžiamajame procese, bet ir administracinėse bylose, kuriose gali būti skirtos minėtos sankcijos. Nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo kelis argumentus, patvirtinančius tokį atsakymą, atrodo, kad jis prašo Teisingumo Teismo išsklaidyti visas likusias abejones šiuo klausimu. Taigi, iš pradžių išnagrinėsiu šį aspektą (a dalis). Galiausiai pareikšiu nuomonę dėl to, kokios apimties šiame kontekste turi būti taikoma teisė tylėti, išplaukianti iš Chartijos 47 ir 48 straipsnių (c dalis).

a) Dėl teisės tylėti per administracines procedūras, per kurias gali būti skirtos baudžiamojo pobūdžio sankcijos, pripažinimo

49. Pirmiausia reikia pažymėti, kad nei Chartijos 47 straipsnio 2 dalyje (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), nei jos 48 straipsnio 2 dalyje (nekaltumo prezumpcija) tiesiogiai neįtvirtinta teisė tylėti.

50. Vis dėlto remiantis Chartijos 52 straipsnio 3 dalyje numatyta vienodo aiškinimo sąlyga, pagal kurią Chartijoje įtvirtintų teisių, atitinkančių EŽTK garantuojamas teises, esmė ir taikymo sritis turi būti „tokia, kaip nustatyta“ atitinkamame EŽTK straipsnyje, su Chartija susijusiuose išaiškinimuose dėl jos 47 straipsnio 2 dalies nurodyta, kad pagal EŽTK 6 straipsnio 1 dalį suteiktos garantijos „panašiu būdu taikomos Sąjungai“, o dėl jos 48 straipsnio 2 dalies – kad šios teisės „turinys ir taikymo apimtis yra tokia pati“ kaip ir EŽTK 6 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos teisės¹¹.

51. Nors tiesa, kad EŽTK 6 straipsnio tekste taip pat nėra jokios nuorodos į teisę tylėti, reikia priminti, jog EŽTT ne kartą yra nusprendęs, kad, nepaisant tokio aiškaus pripažinimo nebuvimo, teisė tylėti ir teisė neduoti parodymų prieš save, kaip teisės tylėti sudedamoji dalis – tai „visuotinai pripažintos tarptautinės normos, kurios sudaro [EŽTK] 6 straipsnyje įtvirtintos teisingo bylos nagrinėjimo sąvokos esmę“¹².

52. Kalbant apie EŽTK 6 straipsnio materialinę taikymo sritį, pažymėtina, jog iš šio straipsnio teksto matyti, kad ši nuostata, kiek ji susijusi su baudžiamąja teise, taikoma visais atvejais, kai yra „baudžiamojo kaltinimo klausimas“.

¹⁰ Pakeičiau sąvoką „represinio pobūdžio“, kuri vartojama prejudiciniame klausime, sąvoka „baudžiamojo pobūdžio“, nes iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, jog pirmoji sąvoka vartojama dėl to, kad tenkinti iš 2012 m. birželio 5 d. Sprendimo *Bonda* (C-489/10, EU:C:2012:319) išplaukiantys kriterijai.

¹¹ OL C 303, 2007, p. 17.

¹² Žr. 1993 m. vasario 25 d. EŽTT sprendimą *Funke prieš Prancūziją* (CE:ECHR:1993:0225JUD001082884, § 44) ir 1994 m. spalio 28 d. EŽTT sprendimą *Murray prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1996:0208JUD001873191, § 45).

53. Vis dėlto visuotinai žinoma, kad EŽTT plačiai aiškino sąvoką „baudžiamosios bylos“, siekdamas apimti ne tik procedūras, per kurias gali būti skirtos sankcijos, nacionalinės teisės aktų leidėjo vertinamos kaip baudžiamosios, bet ir tas procedūras, kurios, nors ir yra šio teisės aktų leidėjo kvalifikuojamos kaip administracinės, mokestinės arba drausminės, iš esmės yra baudžiamojo pobūdžio. Toks savarankiškas aiškinimas grindžiamas kriterijais, kurie buvo išplėtoti po Sprendimo *Engel*¹³ priėmimo ir kuriuos Teisingumo Teismas vėliau taikė Sprendime *Bonda*¹⁴, t. y. pažeidimo kvalifikavimas pagal nacionalinę teisę, šio pažeidimo pobūdis ir suinteresuotajam asmeniui gresiančios sankcijos griežtumo laipsnis (toliau – Sprendimo *Bonda* kriterijai).

54. Reikia trumpai apžvelgti šiuos kriterijus, kaip jie apibūdinti EŽTT jurisprudencijoje¹⁵.

55. Pirmasis kriterijus, susijęs su pažeidimo kvalifikavimu pagal nacionalinę teisę, nėra svarbus, kai kalbama apie sankciją, kuri laikoma administracine¹⁶. Tokiu atveju reikia nagrinėti kitus du kriterijus.

56. Antrasis kriterijus, kuris skirtas nustatyti tikrajam pažeidimo pobūdžiui, turi būti vertinamas remiantis tam tikrais veiksniais, turint omenyje tai, kad pažeidimas yra baudžiamojo pobūdžio, be kita ko, kai nacionalinėje teisėje numatyta sankcija skirta visuomenei apskritai, o ne aiškiai apibrėžtai adresatų grupei¹⁷, kai šios sankcijos apibūdinimas grindžiamas prevencijos ir nubaudymo tikslais¹⁸, t. y. ja siekiama ne vien turtinės žalos atlyginimo¹⁹, ir kai nacionaline nuostata, kurioje numatyta sankcija, ginamas teisinis interesas, kurio apsauga paprastai užtikrinama baudžiamosios teisės nuostatomis²⁰.

57. Trečiasis kriterijus susijęs, be kita ko, su suinteresuotajam asmeniui gresiančios sankcijos griežtumo laipsniu, nustatomu atsižvelgiant į sankciją, kuri *a priori* gali būti skirta atitinkamam asmeniui, o ne į faktiškai skirtą sankciją²¹. Laisvės atėmimo bausmės savaime yra baudžiamojo pobūdžio²², kaip ir piniginės baudos, kurių nesumokėjus papildomai gali būti skirtas areštas arba dėl kurių padaromas įrašas bausmių registre²³.

58. Antrasis ir trečiasis kriterijai iš esmės yra alternatyvūs. Tačiau jie gali būti vertinami kaip kumuliaciniai, jei atskira kiekvieno kriterijaus analizė neleidžia padaryti aiškios išvados dėl baudžiamosios teisės srities kaltinimo buvimo²⁴.

59. Taigi, kai iš šių kriterijų vertinimo matyti, kad per atitinkamą administracinę procedūrą gali būti skirta „baudžiamosios teisės srities“ sankcija, turi būti taikomos *visos* garantijos, susijusios su EŽTK 6 straipsnio baudžiamuoju aspektu, įskaitant taikytiną teisę tylėti. Iš tiesų, kai EŽTT nustato, kad sankcija, kuri gali būti paskirta pasibaigus tyrimo procesui, yra baudžiamojo pobūdžio, jis nekelia jokių papildomų klausimų dėl specialios teisės taikymo nagrinėjamu atveju, nes toks taikymas yra neišvengiama tokio sankcijos kvalifikavimo pasekmė²⁵.

13 1976 m. birželio 8 d. EŽTT sprendimas *Engel ir kiti prieš Nyderlandus* (CE:ECHR:1976:0608JUD000510071, § 82).

14 2012 m. birželio 5 d. sprendimas (C-489/10, EU:C:2012:319, 37–43 punktai). Taip pat žr. 2013 m. vasario 26 d. Sprendimą *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 35 punktas).

15 Dėl išsamaus šių elementų išdėstymo žr. generalinės advokatės J. Kokott išvadą byloje *Bonda* (C-489/10, EU:C:2011:845, 47–50 punktai) ir generalinio advokato M. Campos Sánchez-Bordona išvadą byloje *Menci* (C-524/15, EU:C:2017:667, 44–48 punktai).

16 1976 m. birželio 8 d. EŽTT sprendimas *Engel ir kiti prieš Nyderlandus* (CE:ECHR:1976:0608JUD000510071, § 82).

17 1998 m. rugsėjo 2 d. EŽTT sprendimas *Lauko prieš Slovakiją* (CE:ECHR:1998:0902JUD002613895, § 58).

18 2009 m. birželio 25 d. EŽTT sprendimas *Maresti prieš Kroatiją* (CE:ECHR:2009:0625JUD005575907, § 59).

19 2006 m. lapkričio 23 d. EŽTT sprendimas *Jussila prieš Suomiją* (CE:ECHR:2006:1123JUD007305301, § 38).

20 2014 m. kovo 4 d. EŽTT sprendimas *Grande Stevens ir kiti prieš Italiją* (CE:ECHR:2014:0304JUD001864010, § 90).

21 2014 m. kovo 4 d. EŽTT sprendimas *Grande Stevens ir kiti prieš Italiją* (CE:ECHR:2014:0304JUD001864010, § 98).

22 1976 m. birželio 8 d. EŽTT sprendimas *Engel ir kiti prieš Nyderlandus* (CE:ECHR:1976:0608JUD000510071, § 82).

23 2011 m. gegužės 31 d. EŽTT sprendimas *Zugic prieš Kroatiją* (CE:ECHR:2011:0531JUD000369908, § 68).

24 2006 m. lapkričio 23 d. EŽTT sprendimas *Jussila prieš Suomiją* (CE:ECHR:2006:1123JUD007305301, § 30 ir 31).

25 Be kita ko, žr. 2014 m. kovo 4 d. EŽTT sprendimą *Grande Stevens ir kiti prieš Italiją* (CE:ECHR:2014:0304JUD001864010, § 101), kuriame EŽTT nusprendė, kad EŽTK 6 straipsnis taikomas taip: „Teismas mano, kad ieškovams skirtos baudos yra baudžiamojo pobūdžio, todėl šiuo atveju taikoma 6 straipsnio 1 dalis, kiek ji susijusi su baudžiamąja teise“ (kursyvu išskirta mano).

60. Kad ir kaip būtų, reikia pabrėžti, kad, kaip teisingai pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, teisė tylėti jau ne kartą buvo pripažinta asmenims, kurie neatsakė į administravimo institucijų klausimus per administracinių pažeidimų nustatymo procedūrą. Šiais atvejais EŽTT laikė lemiamu veiksmu būtent tai, kad sankcijos, skiriamos administravimo institucijos už jos tiriamus pažeidimus, buvo baudžiamojo pobūdžio²⁶.

61. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad kai nagrinėjamos sankcijos kvalifikuojamos kaip baudžiamosios sankcijos atsižvelgiant į Sprendime *Bonda* nustatytus kriterijus, teisės tylėti pripažinimas yra automatiškas.

b) Dėl galimybės aiškinti nagrinėjamas nuostatas taip, kad jos atitiktų teisę tylėti

62. Šiame etape reikia nustatyti, ar atsižvelgiant į Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 3 dalies ir Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punkto tekstą šias nuostatas galima aiškinti taip, kad jos atitiktų teisę tylėti, t. y. taip, kad pagal jas valstybės narės neįpareigojamos bausti asmens, kuris atsisako atsakyti į priežiūros institucijos klausimus, jei iš atsakymų į šiuos klausimus gali paaiškėti jo atsakomybė už pažeidimą, už kurį gali būti skirtos baudžiamojo pobūdžio administracinės sankcijos. Iš esmės tik tuo atveju, jei tokia galimybė būtų patvirtinta, į klausimą dėl šių nuostatų galiojimo atsižvelgiant į Chartijos 47 ir 48 straipsnius reikėtų atsakyti teigiamai.

63. Šiuo tikslu pirmiausia reikia trumpai apibrėžti nuostatų, dėl kurių iškeltas šis klausimas, teisinį kontekstą.

64. Direktyva 2003/6 siekiama kovoti su piktnaudžiavimu rinka. Kaip matyti iš šios direktyvos 2 ir 12 konstatuojamųjų dalių, ja draudžiama prekyba vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija ir manipuliavimas rinka, siekiama užtikrinti finansų rinkų vientisumą ir sustiprinti investuotojų pasitikėjimą šia rinka, t. y. pasitikėjimą, kuris grindžiamas visų pirma tuo, kad šie investuotojai bus vienodai vertinami ir saugomi nuo neteisėto viešai neatskleistos informacijos panaudojimo²⁷.

65. Siekiant užtikrinti pakankamą šių normų veiksmingumą, bet koks pagal Direktyvą 2003/6 nustatytų draudimų pažeidimas turi būti greitai atskleidžiamas ir baudžiamas²⁸. Šiuo tikslu šios direktyvos 14 straipsnyje įtvirtinti reikalavimai, kuriuos turi atitikti valstybių narių nacionalinė sankcijų sistema.

66. Siekiant tų pačių tikslų kaip Direktyva 2003/6²⁹, Reglamentas Nr. 596/2014 skirtas sukurti vienosdesnei ir tvirtesnei sistemai, be kita ko, sustiprinant priežiūros institucijos priežiūros, tyrimo ir sankcijų skyrimo įgaliojimus³⁰. Sankcijų srityje šio reglamento 30 straipsniu išplečiami reikalavimai, kuriuos turi atitikti valstybių narių nacionalinė sistema.

67. Dėl nuostatų, kurias Teisingumo Teismo prašoma išaiškinti šioje byloje, reikia pažymėti, kad Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 3 dalyje nurodyta, jog valstybės narės turi nustatyti administracines sankcijas, taikytinas tuo atveju, jei nebendradarbiaujama vykstant tyrimui, kurį atlieka priežiūros institucija. Tačiau dėl šiame straipsnyje esančios aiškios nuorodos į tos pačios direktyvos 12 straipsnį reikia, kad nagrinėjama nuostata būtų aiškinama kartu su 12 straipsniu, kurio 2 dalies b punkte, kiek

26 Žr. 2001 m. gegužės 3 d. EŽTT sprendimą *J.B. prieš Šveicariją* (CE:EHC:2001:0503JUD003182796) (mokesčių slėpimo tyrimo procedūra), 2005 m. spalio 4 d. EŽTT sprendimą *Shannon prieš Jungtinę Karalystę* (CE:EHC:2005:1004JUD000656303) (procedūra dėl apgaulingos apskaitos ir sukčiavimo) ir 2012 m. balandžio 5 d. EŽTT sprendimą *Chambaz prieš Šveicariją* (CE:EHC:2012:0405JUD001166304) (mokesčių slėpimo tyrimo procedūra).

27 2009 m. gruodžio 23 d. Sprendimas *Spector Photo Group ir Van Raemdonck* (C-45/08, EU:C:2009:806, 47 punktą), 2011 m. liepos 7 d. Sprendimas *IMC Securities* (C-445/09, EU:C:2011:459, 27 punktą), 2012 m. birželio 28 d. Sprendimas *Geltl* (C-19/11, EU:C:2012:397, 33 punktą) ir 2015 m. kovo 11 d. Sprendimas *Lafonta* (C-628/13, EU:C:2015:162, 21 punktą).

28 Žr. Direktyvos 2003/6 38 konstatuojamąją dalį.

29 Žr. Reglamento Nr. 596/2014 24 konstatuojamąją dalį.

30 Žr. Reglamento Nr. 596/2014 4 konstatuojamąją dalį.

tai susiję su minimaliu priežiūros institucijos įgaliojimų turiniu, nustatyta, kad šie įgaliojimai turi apimti teisę „pareikalauti informacijos iš *bet kurio* asmens, įskaitant tuos, kurie vienas po kito nuosekliai vykdo pavedimų perdavimą ar atitinkamas operacijas, taip pat iš jų vadovų ir, jei reikia, pasikviesti ir išklaudyti bet kurį tokių asmenį“³¹. Kitaip tariant, Direktyvos 2003/6 12 straipsnyje nurodyta, kad asmenų, kurių atžvilgiu gali būti pasinaudota šia priežiūros institucijos teise, kategorija iš principo visiškai neribojama.

68. Dėl Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punkto pažymėtina, kad šioje nuostatoje iš esmės numatyta, jog valstybės narės turi užtikrinti, kad priežiūros institucija turėtų įgaliojimus taikyti sankcijas ir administracines priemones, jei „nebendradarbiuojama arba nevykdomi reikalavimai atliekant tyrimą ar patikrinimą arba nevykdomas <...> prašymas“. Kadangi minėtame Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnyje padaryta aiški nuoroda į to paties reglamento 23 straipsnį, jis neišvengiamai turi būti aiškinamas kartu su pastarąja nuostata, kurios 2 dalyje apibrėžtas minimalus priežiūros institucijos priežiūros ir tyrimo įgaliojimų turinys ir šie įgaliojimai apima, be kita ko, teisę „reikalauti arba prašyti informacijos iš *bet kurio* asmens, įskaitant tuos, kurie nuolat dalyvauja teikiant pavedimus ar vykdant tam tikrus susijusius sandorius, taip pat iš jų vadovo, ir prireikus kviesti ir apklausti tokius asmenis siekiant gauti informacijos“³².

69. Žodžių „bet kurio“ semantinė galia kartu su tuo, kad nėra aiškiai atmesta galimybė, jog valstybės narės už nebendradarbiavimą gali bausti asmenis, iš kurių atsakymų galėtų paaiškėti jų atsakomybė už priežiūros institucijos tyrimo kompetencijai priklausantį pažeidimą, gali, remiantis Italijos vyriausybės rašytinėmis pastabomis, pagrįsti tokią Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 3 dalies, kaip ir Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punkto, aiškinimą, pagal kurį valstybės narės taip pat privalėtų taikyti minėtiems asmenims administracines sankcijas.

70. Vis dėlto esu įsitikinęs, kad tokia išvada yra klaidinga.

71. Šiuo klausimu norėčiau pažymėti, pirma, kad abiejuose nagrinėjamuose teisės aktuose žodžiai „bet kurio“ reiškia asmenis, iš kurių priežiūros institucija turi teisę reikalauti informacijos arba kuriuos ši institucija turi teisę pasikviesti apklausai, o ne tiesiogiai asmenis, kuriuos ji privalo nubausti už nebendradarbiavimą per šios institucijos atliekamą tyrimą, ir tai neturi reikšmės šio pažodinio aiškinimo patikimumui. Antra (ir ypač), manau, jog toks aiškinimas, paremtas tuo, kad nėra aiškiai paneigta galimybė bausti asmenis, iš kurių atsakymų gali paaiškėti jų atsakomybė už priežiūros institucijos tyrimo kompetencijai priskiriamą pažeidimą, neišvengiamai grindžiamas prielaida, kad tiek pagal Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 3 dalį, tiek pagal Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punktą valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad už nebendradarbiavimą per šios institucijos atliekamus tyrimus būtų baudžiama *baudžiamojo pobūdžio administracinėmis sankcijomis*. Iš tiesų, kaip buvo parodyta pirma, teisė tylėti taikoma tik baudžiamajame procese ar administraciniame procese, per kurį gali būti skirtos tokio pobūdžio sankcijos.

72. Taigi, jau dabar norėčiau pasakyti, kad naudojant kitus tradicinius Teisingumo Teismo aiškinimo metodus, pavyzdžiui, sisteminių ir istorinių atitinkamų nuostatų aiškinimą, akivaizdžiai matyti, kad toks nagrinėjamų nuostatų aiškinimas yra klaidingas.

73. Sisteminis Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 3 dalies aiškinimas visu pirma reiškia, kad reikia atsižvelgti į tos pačios nuostatos 1 dalį, pagal kurią, „[n]epažeidžiant valstybės narės teisės taikyti baudžiamosios sankcijos, valstybės narės, atsižvelgdamos į savo nacionalinės teisės aktus, užtikrina, kad galima imtis atitinkamų administracinių priemonių arba taikyti administracines sankcijas atsakingiems asmenims, jeigu nesilaikoma šios direktyvos įgyvendinimo nuostatų. Valstybės narės užtikrina, kad tos priemonės būtų veiksmingos, adekvačios [proporcingos] ir atgrasančios“. Taigi, iš šios dalies matyti,

31 Kursyvu išskirta mano.

32 Kursyvu išskirta mano.

kad patvirtindamos priemonės, skirtas nubausti už nacionalinių nuostatų, kuriomis perkeliama Direktyva 2003/6, pažeidimus, valstybės narės turi *plačią diskreciją*. Kalbant bendrai, jos ne tik nėra tiesiogiai įpareigojamos, be galimų baudžiamųjų sankcijų, numatyti baudžiamojo pobūdžio administracines sankcijas, bet ir turi teisę pasirinkti tik „atitinkamų administracinių priemonių“ taikymą vietoje pačių administracinių sankcijų. Be to, net jei valstybės narės nusprendžia į savo nacionalinės teisės aktus įtraukti „administracines sankcijas“, jų diskrecija nustatyti šių sankcijų apimtį ribojama tik pareiga užtikrinti, kad jos būtų „veiksmingos, adekvačios [proporcingos] ir atgrasančios“³³. Manau, ši pareiga nebūtinai reiškia įpareigojimą numatyti baudžiamojo pobūdžio sankcijas, nes sankcijos, kurios nėra tokio pobūdžio, iš esmės taip pat gali būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios³⁴. Iš tiesų nesuprantu, kaip būtų galima paneigti tai, kad sankcija, kuri neatitinka Sprendimo *Bonda* antrojo kriterijaus dėl jos išimtinai prevencinio ar žalos atlyginimo tikslo arba netenkina Sprendimo *Bonda* trečiojo kriterijaus dėl joje numatytos nedidelės sumos, gali turėti šias savybes.

74. Be to, man atrodo, kad toks aiškinimas atitinka generalinės advokatės J. Kokott išvados, pateiktos byloje *Spector Photo Group ir Van Raemdonck*³⁵, ištrauką. Nurodžiusi, kad Direktyvos 2003/6 14 straipsnis yra viena iš šios direktyvos nuostatų, kuriose įtvirtinti „minimalūs reikalavimai“, ir kad „valstybės narės turi teisę imtis juos viršijančių priemonių“, generalinė advokatė šiuo klausimu teigia, kad šiame straipsnyje „tik numatyta, kad valstybės narės privalo numatyti veiksmingas ir atgrasančias administracines priemones“, todėl, kiek tai susiję su sankcijų skyrimo būdu, Direktyva 2003/6 atliktas tik „minimalus suderinimas“³⁶.

75. Dėl Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punkto sisteminio aiškinimo manau, kad jis taip pat neleidžia daryti išvados, jog ši nuostata turi būti aiškinama kaip įpareigojanti valstybes nares nustatyti baudžiamojo pobūdžio administracinių sankcijų sistemą. Tiesa, šio reglamento 30 straipsnio 1 dalimi ribojama valstybių narių diskrecija, nes joje iš esmės numatyta, kad valstybės narės turi imtis *tiek* administracinių priemonių, *tiek* administracinių sankcijų, siekdamos nubausti už reglamento nuostatų pažeidimus, ir nepaliekama galimybės pasirinkti vieną iš šių dviejų sankcijų mechanizmų. Vis dėlto reikia pažymėti, kad bendradarbiavimo pareigos nevykdymo atveju netaikoma minėto reglamento 30 straipsnio 2 dalis – šioje dalyje tarp administracinių priemonių ir sankcijų, kurias, be baudžiamųjų sankcijų, priežiūros institucijos turi būti įgaliosos skirti, numatytos tam tikros sankcijos, kurios greičiausiai yra baudžiamojo pobūdžio remiantis Sprendimo *Bonda* kriterijais³⁷.

33 Keli nedideli patikslinimai, susiję su tokios ribos apibrėžimu, išplaukia iš Direktyvos 2003/6 38 konstatuojamosios dalies paskutinio sakinio, pagal kurį „sankcijos turėtų būti pakankamai atgrasančios ir proporcingos pažeidimo sunkumui ir gautam pelnui bei turėtų būti nuosekliai taikomos“.

34 Atvirkščiai, siekiant įvertinti, ar jos yra veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios, šių sankcijų kvalifikavimas kaip baudžiamosios teisės sankcijų gali išplaukti iš nacionalinės teisės aktuose įtvirtintų kriterijų. Šiuo klausimu žr. 2009 m. gruodžio 23 d. Sprendimą *Spector Photo Group ir Van Raemdonck* (C-45/08, EU:C:2009:806, 71 punktą), kuriame Teisingumo Teismas patikslina, kad „Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 1 dalyje nenustatomas joks kriterijus veiksmingam, adekvačiam [proporcingam] ir atgrasančiam sankcijos pobūdžiui įvertinti. Šiuos kriterijus turi nustatyti nacionalinės teisės aktai“.

35 Generalinės advokatės J. Kokott išvada byloje *Spector Photo Group ir Van Raemdonck* (C-45/08, EU:C:2009:534).

36 Generalinės advokatės J. Kokott išvada byloje *Spector Photo Group ir Van Raemdonck* (C-45/08, EU:C:2009:534, 77 punktą).

37 Šiuo klausimu žr. generalinio advokato M. Campos Sánchez-Bordona išvadą byloje *Garlsson Real Estate ir kt.* (C-537/16, EU:C:2017:668, 46 punktą). Kaip ir generalinis advokatas, be kita ko, turi omenyje šias administracines sankcijas: investicinės įmonės leidimo atšaukimą ar sustabdymą; laikiną ar nuolatinį draudimą eiti vadovaujamas pareigas investicinėse įmonėse; laikiną draudimą veikti savo sąskaita; administracines sankcijas, kurių suma gali būti iki trijų kartų didesnė nei padarius pažeidimą gauto pelno ar išvengtų nuostolių suma, kai ją įmanoma nustatyti; administracines sankcijas, kurios gali siekti 5 000 000 EUR fiziniam asmeniui ir 15 000 000 EUR juridiniam asmeniui. Kad ir kaip būtų, reikia pažymėti, kad, be šių sankcijų, Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 2 dalyje pateiktas sąrašas apima ir paprastas administracines priemones (nurodymas, kad pažeidimą padaręs asmuo nutrauktų su pažeidimu susijusią veiklą ir nebekartotų tų veiksmų, taip pat viešas išpėjimas, kuriame nurodytas pažeidimą padaręs asmuo ir pažeidimo pobūdis) ir sankciją, kurios išimtinai administracinis pobūdis man atrodo neginčytinas (reikalavimas grąžinti dėl pažeidimo gautą pelną ar išvengtų nuostolių sumą, jeigu juos galima nustatyti).

76. Taigi, būtent šiuos kriterijus priežiūros institucija turi taikyti pagal nacionalinę teisę, siekdama apibrėžti sankcijos rūšį ir dydį atsižvelgiant į Reglamento Nr. 596/2014 31 straipsnio 1 dalies a–g punktuose nustatytas ribas³⁸, taip pat siekdama nustatyti, kokią svarbą pagal tą pačią teisę ši institucija turi suteikti kiekvienam iš šių kriterijų, kurie, mano nuomone, yra lemiami konstatuojant galimą baudžiamąjį sankcijos pobūdį.

77. Manau, kad taikant istorinį Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 3 dalies ir Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punkto aiškinimą taip pat matyti, jog priimdamas šiuos du teisės aktus Sąjungos teisės aktų leidėjas nenorėjo nustatyti valstybėms narėms pareigos bausti už Direktyvos 2003/6 perkėlimo priemonių ar Reglamento Nr. 596/2014 nuostatų nesilaikymą baudžiamosiomis sankcijomis arba baudžiamojo pobūdžio administracinėmis sankcijomis, nes ši direktyva ir šis reglamentas buvo skirti tik *minimaliai suderinti* nacionalinių sankcijų sistemas. Kalbant apie Direktyvą 2003/6, tai akivaizdžiai matyti iš direktyvos pasiūlymo, kuriame Komisija patikslino, kad „pačios [taisyklės dėl sankcijų] priklauso valstybių narių kompetencijai“ ir kad „sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios. Tačiau kiekviena valstybė narė gali laisvai pati nustatyti sankcijas, taikytinas už šių priemonių pažeidimus arba už nebendradarbiavimą atliekant šios direktyvos 12 straipsnyje numatytus tyrimus“³⁹. Kalbant apie Reglamentą Nr. 596/2014, pažymėtina, kad ketinimas užtikrinti tokį patį suderinimo lygį taip pat akivaizdus pasiūlymo dėl reglamento dalyje, kurioje Komisija nurodo, kad „šiam reglamente nustatomos minimalios administracinių priemonių, sankcijų ir baudų taisyklės. Tai netrukdo valstybėms narėms nustatyti griežtesnius standartus“⁴⁰.

78. Atsižvelgiant į valstybėms narėms paliktą plačią diskreciją įgyvendinant joms pagal Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 3 dalį ir Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punktą tenkančias pareigas, kiek tai susiję su minimaliu suderinimo lygiu, mano nuomone, nekelia nuostabos tai, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas nemanė esant reikalinga patikslinti, jog jeigu baudžiamojo pobūdžio administracinės sankcijos nustatomos nacionaliniu lygiu, jos negalės būti taikomos asmenims, kurie, vykstant tyrimui dėl pažeidimo, už kurį gali būti skirtos tokios sankcijos, atsisako atsakyti į priežiūros institucijos klausimus, jei iš šių atsakymų gali paaiškėti jų atsakomybė už nagrinėjamą pažeidimą. Iš tiesų palikdamas valstybėms narėms laisvę nustatyti skirtingų sankcijų pobūdį ir apimtį tuo atveju, kai pažeista pareiga bendradarbiauti su priežiūros institucija, teisės aktų leidėjas, mano nuomone, neišvengiamai pripažino, jog galimas atvejis, kai sankcija būtų neskiriama dėl pagrindinių teisių, kurias Chartija sieja su baudžiamojo pobūdžio sankcijomis, pripažinimo. Kitaip tariant, kaip savo rašytinėse pastabose teigia Taryba, tai, kad tiek Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 3 dalis, tiek Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punktas suformuluoti bendrai ir besąlygiškai, nereiškia, kad išimties, susijusios su tam tikros pagrindinės teisės paisymu, negali būti taikomos aiškinant šias nuostatas.

38 Tai yra pažeidimo sunkumas ir trukmė, taip pat įvairios kitos aplinkybės, susijusios su už pažeidimą atsakingu asmeniu, t. y. šio asmens atsakomybės laipsnis; jo finansinė padėtis; jo gauto pelno ar išvengtų nuostolių dydis, jeigu juos galima nustatyti; jo bendradarbiavimo su priežiūros institucija laipsnis; jo anksčiau padaryti pažeidimai ir priemonės, kurių jis ėmėsi, kad išvengtų pažeidimo pasikartojimo.

39 Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl prekybos vertybiniais popieriais, pasinaudojant viešai neatskleista informacija, ir manipuliavimo rinka (piktnaudžiavimo rinka) pasiūlymas (COM (2001) 281 *final* – 2001/0118 (COD)) (OL C 240E, 2001, p. 265).

40 Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl prekybos vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir manipuliavimo rinka (piktnaudžiavimo rinka) pasiūlymas (COM/2011/651 *final* – 2011/0295 (COD)).

79. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad Direktyvos 2003/6 44 konstatuojamojoje dalyje⁴¹ ir Reglamento Nr. 596/2014 77 konstatuojamojoje dalyje⁴² kodifikuotas principas, pagal kurį Sąjungos antrinės teisės nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad atitiktų pagrindines teises⁴³. Nagrinėjamu atveju šis principas reiškia, jog pareigą bausti už nebendradarbiavimą su priežiūros institucija reikia aiškinti taip, kad ji atitiktų teisę tylėti, kuri išplaukia iš Chartijos 47 ir 48 straipsnių ir kuri turi būti pripažinta, jei per procedūrą gali būti skirtos baudžiamojo pobūdžio sankcijos.

80. Vis dėlto reikia patikslinti, kad, priešingai nei, atrodo, mano prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pagal minėtą principą aiškinant pareigą bausti už nebendradarbiavimą su priežiūros institucija nereikalaujama atsižvelgti į būtinybę laikytis *valstybių narių teisėje* garantuojamų pagrindinių teisių apsaugos standartų tuo atveju, jeigu jie viršija pagal Sąjungos teisę užtikrinamas teises.

81. Visų pirma tokio aiškinimo nepatvirtina, kaip, atrodo, teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, žodžiai „atsižvelgdamos į savo nacionalinės teisės aktus“ ir „vadovaudamosi nacionaliniais teisės aktais“, kurie vartojami atitinkamai Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 1 dalyje ir Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalyje ir kurie susiję su valstybėms narėms tenkančia pareiga skirti sankcijas. Iš tiesų man atrodo, kad šiais žodžiais paprasčiausiai siekiama pabrėžti tai, kad taisyklės dėl sankcijų turi įgyvendinti nacionalinės teisės aktų leidėjas⁴⁴.

82. Kad ir kaip būtų, tokį aiškinimą Teisingumo Teismas apskritai atmetė savo Sprendime *Melloni*⁴⁵. Byloje, kurioje priimtas šis sprendimas, *Tribunal Constitucional* (Konstitucinis Teismas, Ispanija) pateiktas trečiasis prejudicinis klausimas buvo susijęs su tuo, ar pagal Chartijos 53 straipsnį⁴⁶ valstybei narei leidžiama taikyti aukštesnį pagrindinių teisių apsaugos lygį, garantuojamą jos Konstitucijoje. Teisingumo Teismo didžioji kolegija į šį klausimą atsakė neigiamai, nes toks minėto 53 straipsnio aiškinimas pažeistų Sąjungos teisės viršenybę, vieningumą ir veiksmingumą⁴⁷.

83. Taip pat ir šioje byloje toks aiškinimas pažeistų Sąjungos teisės viršenybės principą, nes valstybei narei būtų leidžiama sudaryti kliūtis taikyti Sąjungos teisės nuostatas, visiškai atitinkančias Chartiją, t. y. Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 3 dalį ir Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalį, vien dėl tos priežasties, kad jos neatitinka šios valstybės Konstitucijos garantuojamų pagrindinių teisių. Be to, jis pažeistų vienodą ir veiksmingą Sąjungos teisės taikymą, nes sukeltų abejonių dėl teisės tylėti, kai baudžiama už nebendradarbiavimą su priežiūros institucija, apsaugos lygio vienodumo ir galėtų būti kliūtis suderinti priežiūros institucijų įgaliojimus skirti sankcijas už minėtą pažeidimą.

41 Ši konstatuojamoji dalis suformuluota taip: „šia direktyva gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, pripažintų visų pirma [Chartijoje]“.

42 Pagal šią konstatuojamąją dalį: „šiuo reglamente paisoma pagrindinių teisių ir principų, pripažintų [Chartijoje]. Taigi šis reglamentas turėtų būti aiškinamas ir taikomas atsižvelgiant į tas teises ir principus <...>“

43 Žr., *ex multis*, 2009 m. lapkričio 19 d. Sprendimą *Sturgeon ir kt.* (C-402/07 ir C-432/07, EU:C:2009:716, 48 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

44 Šiuo klausimu taip pat reikia atkreipti dėmesį į Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl prekybos vertybiniais popieriais, pasinaudojant viešai neatskleista informacija, ir manipuliavimo rinka (piktnaudžiavimo rinka) pasiūlymo (COM (2001) 281 *final* – 2001/0118 (COD)) (OL C 240E, 2001, p. 265) 14 straipsnį, kuriame tuo metu, kai dar nebuvo priimta Chartija, Komisija patikslino, kad „nustatydamos sankcijas ir organizuodamos sankcijų skyrimo procedūrą, valstybės narės turi laikytis [EŽTK] įtvirtintų principų“, tačiau nebuvo padaryta jokios nuorodos į nacionaliniu lygiu įtvirtintas teises.

45 2013 m. vasario 26 d. sprendimas (C-399/11, EU:C:2013:107, 56–64 punktai).

46 Chartijos 53 straipsnyje nustatyta: „[j]okia šios Chartijos nuostata negali būti aiškinama kaip ribojanti ar kitaip varžanti žmogaus teises ir pagrindines laisves, kurias atitinkamoje taikymo srityje pripažįsta Sąjungos teisė ir tarptautinė teisė bei tarptautiniai susitarimai, kurių šalys yra Sąjunga arba visos valstybės narės, įskaitant [EŽTK], taip pat valstybių narių konstitucijos“ (kursyvu išskirta mano).

47 Taip pat žr. 2013 m. vasario 26 d. Sprendimą *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 29 punktą), 2014 m. rugsėjo 11 d. Sprendimą *A* (C-112/13, EU:C:2014:2195, 44 punktą), 2019 m. liepos 29 d. Sprendimą *Pelham ir kt.* (C-476/17, EU:C:2019:624, 80 punktą) ir 2019 m. liepos 29 d. Sprendimą *Spiegel Online* (C-516/17, EU:C:2019:625, 19 punktą).

84. Atsižvelgdamas į nurodytus argumentus manau, kad Direktyvos 2003/6 14 straipsnio 1 dalies ir Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio 1 dalies b punkto tekstas leidžia aiškinti šias nuostatas taip, kad jos atitiktų teisę tylėti, kaip antai išplaukiančią iš Chartijos 47 ir 48 straipsnių, todėl jų galiojimas šių straipsnių atžvilgiu negali būti ginčijamas. Taigi, galima nagrinėti klausimą, susijusį su aptariamomis teisėmis apimtimi.

c) Dėl teisės tylėti, kaip tai suprantama pagal Chartijos 47 ir 48 straipsnius, apimties

85. Kaip buvo nurodyta šios išvados 39 punkte, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo taip pat klausia, kokios apimties fizinių asmenų teisė tylėti, kaip antai išplaukianti iš Chartijos 47 ir 48 straipsnių, turi būti pripažinta per administracines procedūras, vykdomas siekiant skirti baudžiamojo pobūdžio sankcijas, kaip antai numatytas nacionalinės teisės aktuose, kuriais siekiama užkirsti kelią piktnaudžiavimui rinka⁴⁸. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad EŽTT jurisprudencijoje, susijusioje su EŽTK 6 straipsniu, atrodo, šios teisės taikymo sritis aiškinama plačiau nei pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją antikonkurencinių veiksmų srityje.

86. Ši problema bus nagrinėjama paskesniuose punktuose. Visų pirma aptarsiu klausimą, ar iš Chartijos 47 ir 48 straipsnių išplaukiančios teisės tylėti apimtis šioje byloje nagrinėjamu atveju turi būti tokia pat kaip ir šios teisės apimtis, pripažinta Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, – į šį klausimą atsakysiu neigiamai (1 dalis). Paskui, remdamasis Chartijos 52 straipsnio 3 dalyje ir su ja susijusiuose išaiškinimuose įtvirtinta vienodo aiškinimo sąlyga⁴⁹, pabandyčiau apibrėžti šios teisės taikymo apimtį šioje byloje, remdamasis EŽTT jurisprudencija, susijusia su EŽTK 6 straipsniu (2 dalis).

87. Prieš pradėdant šią analizę reikia patikslinti vieną dalyką. Mano nuomone, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas jau pagrįstai atmetė tai, kad teisė tylėti savaime gali pateisinti asmens atsisakymą atvykti į priežiūros institucijos paskirtą apklausą arba jo nepagrįstą delsimą atvykti, tačiau tai neturi įtakos šios teisminės institucijos galimybei įvertinti, ar šis atsisakymas gali būti motyvuojamas tuo, kad suinteresuotasis asmuo negavo garantijos, jog bus paisoma jo teisės tylėti, ir kiek. Dėl šios priežasties analizuosiu tik faktinę atsisakymo atsakytį į minėtos institucijos klausimus prielaidą.

1) Teisė tylėti Teisingumo Teismo jurisprudencijoje

88. Kiek man žinoma, Teisingumo Teismas yra nusprendęs dėl teisės tylėti apimties tik konkurencijos teisės srityje.

89. Bet koks šios jurisprudencijos nagrinėjimas turi būti pradėdamas nuo principinio Sprendimo *Orkem / Komisija*⁵⁰.

90. Byloje, kurioje buvo priimtas šis sprendimas, ieškinį pareiškusi bendrovė nurodė pagrindą, paremtą argumentu, kad prašymu pateikti informaciją, – kurį jai atsiuntė Komisija, atlikusi patikrinimą dėl galimo šios bendrovės dalyvavimo susitarimuose ar suderintuose veiksmuose, – minėta bendrovė buvo įpareigota duoti parodymus prieš save ir prisipažinti pažeidusi konkurencijos taisykles. Atsakydamas į šį argumentą Teisingumo Teismas iš pradžių nurodė, pirma, kad tokia teisė nenumatyta Bendrijos teisės sistemoje, ir, antra, kad egzistuoja „pareiga aktyviai bendradarbiauti“, tenkanti įmonėms, dėl kurių

48 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir kai kurios suinteresuotosios šalys teisingai primena, kad Teisingumo Teismas jau yra teigiamai atsakęs į klausimą, ar ieškovo atžvilgiu pagrindinėje byloje vykdoma procedūra ir sankcija, kuri gali būti jam skirta už bendrojo teksto 187bis straipsnio pažeidimą, yra baudžiamojo pobūdžio, kaip tai suprantama pagal Sprendime *Bonda* suformuotą jurisprudenciją. Žr. 2018 d. kovo 20 d. Sprendimą *Di Puma ir Zecca* (C-596/16 ir C-597/16, EU:C:2018:192, 38 punktą).

49 Žr. šios išvados 50 punktą.

50 1989 m. spalio 18 d. sprendimas (374/87, EU:C:1989:387).

atliekamas tyrimas siekiant nustatyti, ar jos padarė konkurencijos teisės pažeidimą. Paskui Teisingumo Teismas nusprendė, kad dėl būtinybės gerbti įmonių teisę į gynybą vis dėlto gali būti pripažinti tam tikri Komisijos tyrimo įgaliojimų apribojimai, kad ši teisė nebūtų nepataisomai pažeista per išankstinio tyrimo procedūras, kurios gali turėti lemiamą reikšmę įrodant šių įmonių neteisėtus veiksmus⁵¹. Šios apribojimus Teisingumo Teismas apibrėžė taip: „[n]ors Komisija <...> turi teisę nurodyti įmonėms pateikti visą būtiną informaciją apie faktus, kurie joms gali būti žinomi, ir prirėkus perduoti jai turimus su tuo susijusius dokumentus, net jeigu jais pasinaudojus galima nustatyti vienos ar kitos įmonės konkurenciją pažeidžiančius veiksmus, vis dėlto <...> Komisija negali įpareigoti įmonės pateikti atsakymus, kuriais tokia įmonė turėtų pripažinti pažeidimą, kurį turi įrodyti pati Komisija“⁵².

91. Iš vėliau priimtų sprendimų matyti, kad, kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Teisingumo Teismas iš esmės nepakeitė šių apribojimų apibrėžties⁵³. Atvirksčiai, jis nusprendė, kad tokia teisės tylėti taikymo apimtis atitinka Chartijos 47 ir 48 straipsnius, nes reikalavimas užtikrinti konkurencijos teisės veiksmingumą reiškia, kad reikia palyginti teisės tylėti ir viešojo intereso, kuriuo grindžiamas persekiojimas už konkurencijos teisės pažeidimus, svarbą⁵⁴. Iš tikrųjų, jei būtų pripažinta teisė tylėti, kuri apimtų ir išimtinai faktinius klausimus („absoliuti teisė tylėti“), toks pripažinimas, remiantis šia jurisprudencija, viršytų tai, kas būtina įmonių teisei į gynybą apsaugoti, ir sudarytų nepateisinamą kliūtį Komisijai vykdant jai pavestą užduotį užtikrinti konkurencijos taisyklių laikymąsi vidaus rinkoje. Taip pat pagal šią jurisprudenciją į išimtinai faktinio pobūdžio klausimus atsakiusiai įmonei niekas netrukdo vėliau per administracinę procedūrą arba per procesą Sąjungos teisme įrodyti, kad jos atsakymuose išdėstytos faktinės aplinkybės turi kitokią reikšmę nei ta, kurią joms suteikė Komisija.

92. Taigi, Teisingumo Teismo teigimu, teisė tylėti neapima atsakymų į klausimus dėl faktinių aplinkybių, nebent jais siekiama gauti atitinkamos įmonės prisipažinimą dėl Komisijos tiriamo pažeidimo padarymo. Kitaip tariant, kaip Teisingumo Teismas patikslino Sprendime *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. / Komisija*, atsižvelgiant į šios teisės užtikrinamą apsaugą reikia nustatyti, ar įmonės, kuriai skirti minėti klausimai, atsakymas *iš esmės prilygsta* pažeidimo pripažinimui⁵⁵.

93. Jei taip nėra, klausimas laikomas „visiškai faktiniu“⁵⁶ arba „visiškai faktinio pobūdžio“⁵⁷, todėl nepatenka į teisės tylėti taikymo sritį, net jei atitinkamos įmonės atsakymas *gali būti panaudotas nustatant, kad ji padarė konkurencijos taisyklių pažeidimą*.

94. Savo rašytinėse pastabose Italijos vyriausybė iš esmės teigia, kad ši jurisprudencija gali būti taikoma pagal analogiją, kai reikia nustatyti fizinių asmenų teisės tylėti per administracines procedūras, per kurias siekiama atskleisti piktnaudžiavimą rinka, apimtį. Konkrečiau kalbant, šios vyriausybės teigimu, atsižvelgiant į reikalavimą užtikrinti antrinės teisės nuostatų, kuriomis įpareigojama bausti už tokį

51 1989 m. spalio 18 d. Sprendimas *Orkem / Komisija* (374/87, EU:C:1989:387, 27–33 punktai).

52 1989 m. spalio 18 d. Sprendimas *Orkem / Komisija* (374/87, EU:C:1989:387, 34 ir 35 punktai).

53 Be kita ko, žr. 2001 m. vasario 20 d. Sprendimą *Mannesmannröhren-Werke / Komisija* (T-112/98, EU:T:2001:61, 65 punktas), 2002 m. spalio 15 d. Sprendimą *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. / Komisija* (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ir C-254/99 P, EU:C:2002:582, 273 punktas), 2006 m. birželio 29 d. Sprendimą *Komisija / SGL Carbon* (C-301/04 P, EU:C:2006:432, 41 punktas), 2009 m. rugsėjo 24 d. Sprendimą *Erste Group Bank ir kt. / Komisija* (C-125/07 P, C-133/07 P ir C-137/07 P, EU:C:2009:576, 271 punktas) ir 2007 m. sausio 25 d. Sprendimą *Dalmine / Komisija* (C-407/04 P, EU:C:2007:53, 34 punktas).

54 Be kita ko, žr. 2001 m. vasario 20 d. Sprendimą *Mannesmannröhren-Werke / Komisija* (T-112/98, EU:T:2001:61, 66 ir 78 punktai), 2006 m. birželio 29 d. Sprendimą *Komisija / SGL Carbon* (C-301/04 P, EU:C:2006:432, 49 punktas), 2010 m. balandžio 28 d. Sprendimą *Amann & Söhne ir Cousin Filterie / Komisija* (T-446/05, EU:T:2010:165, 326 ir 328 punktai) ir 2014 m. kovo 14 d. Sprendimą *Buzzi Unicem / Komisija* (T-297/11, EU:T:2014:122, 60 ir 62 punktai).

55 2002 m. spalio 15 d. sprendimas (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ir C-254/99 P, EU:C:2002:582, 273 punktas). Šiuo klausimu žr. generalinio advokato N. Wahl išvadą byloje *HeidelbergCement / Komisija* (C-247/14 P, EU:C:2015:694, 154 punktas).

56 2006 m. gruodžio 14 d. Sprendimas *Raiffeisen Zentralbank Österreich ir kt. / Komisija* (T-259/02–T-264/02 ir T-271/02, EU:T:2006:396, 539 punktas).

57 2001 m. vasario 20 d. Sprendimas *Mannesmannröhren-Werke / Komisija* (T-112/98, EU:T:2001:61, 77 punktas).

piktnaudžiavimą, kaip antai Direktyvos 2003/6 14 straipsnio ir Reglamento Nr. 596/2014 30 straipsnio, veiksmingumą, teisės tylėti apimtis privalo būti apibrėžta siekiant pusiausvyros tarp šios teisės ir viešojo intereso užtikrinti finansų rinkų vientisumą bei sustiprinti investuotojų pasitikėjimą šiomis rinkomis⁵⁸.

95. Negaliu pritarti šiai nuomonei.

96. Ši jurisprudencija buvo suformuota dėl įmonių, kurių atžvilgiu atliekamas tyrimas dėl konkurencijos teisės pažeidimų, todėl akivaizdu, kad ji susijusi tik su *juridinia*s asmenimis, kaip, beje, pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Iš tiesų įmonės ir įmonių asociacijos yra vieninteliai Sąjungos konkurencijos teisės subjektai ir vieninteliai subjektai, kuriems Komisija gali skirti baudas už SESV 101 ir 102 straipsnių pažeidimą⁵⁹. Tačiau atrodo, kad Teisingumo Teismas iki šiol nenagrinėjo klausimo, susijusio su fizinių asmenų teisės tylėti apimtimi.

2) Teisė tylėti EŽTT jurisprudencijoje

97. Kitaip nei Teisingumo Teismas, EŽTT niekada nėra pareiškęs nuomonės, jei neklystu, dėl juridinio asmens galimybės remtis teise tylėti baudžiamajame ar administraciniame procese, kuris vykdomas jo atžvilgiu siekiant skirti baudžiamojo pobūdžio sankcijas. Kitaip tariant, šios teisės taikymas, kurio gairės apibrėžtos paskesniuose punktuose, iki šiol buvo pripažintas tik *fizinių asmenų* atžvilgiu⁶⁰.

98. Tai labai aiškiai matyti iš to, kaip EŽTT apibūdino teisės tylėti ir teisės neduoti parodymų prieš save (pastaroji yra pirmosios sudedamoji dalis) pagrindimą. Iš tiesų, EŽTT teigimu, šių teisių egzistavimas pagrįstas asmenų, kuriems pareikštas „baudžiamasis kaltinimas“, apsauga nuo valdžios institucijų neteisėtos prievartos. Šio teismo nuomone, tokia apsauga siekiama išvengti teisminių klaidų ir užtikrinti EŽTK 6 straipsniu siekiamą rezultatą⁶¹, konkrečiau kalbant, užtikrinti, kad kaltinimą baudžiamajoje byloje pagrindžiantys argumentai nebūtų paremti įrodymais, gautais dėl prievartos ar spaudimo, *prieš kaltinamojo valią*. Pastarąjį aspektą pabrėžia patikslinimas, kad teisė neduoti parodymų prieš save „pirmiausia susijusi su tuo, kad turi būti gerbiamas kaltinamojo sprendimas tylėti“⁶².

99. Kitaip tariant, kaip Komisija aiškiai nurodė savo rašytinėse pastabose, būtent pagarba asmeniui ir jo apsisprendimo laisvei, užkertant kelią valdžios institucijų prievartai dėl asmens išreikštos valios, sudaro teisės tylėti, kaip ją aiškina EŽTT, tikslo esmę. Taigi šis teismas supranta nagrinėjamą teisę kaip žmogaus orumo sudedamąją dalį, kaip teisingai pažymėjo teisėjas S. K. Martens savo atskirojoje nuomonėje, pridėtoje prie Sprendimo *Saunders prieš Jungtinę Karalystę*, kurioje patikslinta, kad,

58 Žr. Direktyvos 2003/6 ir Reglamento Nr. 596/2014 2 konstatuojamąsias dalis.

59 Žr. generalinio advokato L. A. Geelhoed išvadą byloje *Komisija / SGL Carbon* (C-301/04 P, EU:C:2006:53, 63 punktas).

60 Šiuo klausimu žr. Wils W., „Self-Incrimination in EC Antitrust Enforcement: A Legal and Economic Analysis“, *World Competition: Law and Economics Review*, t. 26, Nr. 4, 2003, p. 577, ir Oliver P., „Companies and their Fundamental Rights: a Comparative Perspective“, *International and Comparative Law Quarterly*, Wolters Kluwer, t. 64, Nr. 3, 2015, p. 686. Kaip pabrėžė kai kurios suinteresuotosios šalys šioje byloje, Sąjungos teisės aktų leidėjas taiko tokį pat aiškinimą 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2016/343 dėl tam tikrų nekaltumo prezumpcijos ir teisės dalyvauti nagrinėjant baudžiamąją bylą teisme aspektų užtikrinimo (OL L 65, 2016, p. 1), kurios 7 straipsnyje saugoma „teisė tylėti“ ir „teisė neduoti parodymų prieš save“. Be kita ko, žr. jos 13 konstatuojamąją dalį, pagal kurią „šioje direktyvoje nustatomi įvairūs fizinių ir juridinių asmenų nekaltumo prezumpcijos tam tikrų aspektų apsaugos reikalavimai ir apsaugos lygiai. Fizinių asmenų atžvilgiu tokia apsauga atspindi nusistovėjusioje [EŽTT] praktikoje. Tačiau Teisingumo Teismas pripažino, kad iš nekaltumo prezumpcijos kylanti teisė juridiniams asmenims taikoma kitaip nei fiziniams asmenims“.

61 1996 m. vasario 8 d. EŽTT sprendimas *Murray prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1996:0208JUD001873191, § 45).

62 1996 m. gruodžio 17 d. EŽTT sprendimas *Saunders prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1996:1217JUD001918791, § 69).

atrodo, EŽTT pritarė požiūriui, jog „*pagarba žmogaus orumui ir laisvei* reikalauja, kad bet kuris įtariamasis galėtų visiškai laisvai apsispręsti dėl savo elgesio jam pareikštų kaltinimų atžvilgiu“^{63 64}. Šiomis aplinkybėmis neatrodo, kad teisė tylėti gali būti taikoma juridiniams asmenims tokios apimties, kokia ji pripažįstama šioje jurisprudencijoje⁶⁵.

100. Atsižvelgiant į apimtį, kurią EŽTT pripažįsta fizinių asmenų teisei tylėti, pirmiausia reikia priminti, kad, šio teismo nuomone, ši teisė susijusi su asmenų, kuriems pareikšti kaltinimai baudžiamosiose bylose, apsauga nuo valdžios institucijų *neteisėtos prievartos*.

101. Darytina išvada, kad nagrinėdamas, ar buvo pažeistas EŽTK 6 straipsnis, EŽTT visų pirma kelia klausimą, ar buvo taikoma prievarta siekiant gauti įrodymų, paskui tikrina, ar tokia prievarta laikytina neteisėta. Savo jurisprudencijoje jis nurodė kelis atvejus, kai gali kilti nuogąstavimų dėl neteisėtos prievartos buvimo, ir visų pirma tai yra „atvejais, kai įtariamasis, kuriam grasinama sankcijomis parodymų nedavimo atveju, duoda parodymus arba baudžiamas už atsisakymą tai daryti“⁶⁶. Siekdamas nustatyti, ar šie nuogąstavimai atitinka realybę, EŽTT vertina prievartos pobūdį ir mastą, kuriuos parodo su atsisakymu duoti parodymus susijusios sankcijos rūšis ir griežtumas⁶⁷ bei tinkamų garantijų buvimas atitinkamame procese⁶⁸.

102. Vis dėlto EŽTT ne kartą yra nurodęs, kad ne visos tiesioginės prievartos kaltinamajam formos, siekiant prieš jo valią gauti kaltę patvirtinančius parodymus, gali nulemti EŽTK 6 straipsnio pažeidimą. Iš tiesų, kadangi, šio teismo nuomone, teisė tylėti nėra absoliuti⁶⁹, valdžios institucijų taikomas prievartos laipsnis yra nesuderinamas su šia nuostata tuo atveju, jei dėl to paneigiama pati šios teisės esmė⁷⁰. EŽTT teigimu, atliekant tokį vertinimą svarbiausia yra tai, kaip prievarta gauti įrodymai *panaudojami* vykstant baudžiamajam procesui⁷¹ tiek paties proceso kontekste, tiek už jo ribų⁷².

103. Pastarasis kriterijus, be kita ko, leidžia nustatyti galimą prievartos neteisėtumą, kai kaltinamajam pateikti klausimai susiję su *faktinėmis aplinkybėmis*. Šį klausimą EŽTT pirmą kartą nagrinėjo byloje *Saunders prieš Jungtinę Karalystę*. Atsakydamas į Jungtinės Karalystės vyriausybės pateiktą argumentą, kad teisė neduoti parodymų prieš save buvo netaikytina šios bylos aplinkybėmis, nes ieškovas neprivalėjo pateikti atsakymų, kurie atitiktų parodymų prieš save pobūdį, EŽTT pirmiausia pareiškė, kad teisė tylėti „pagrįstai negali apsiriboti prisipažinimu dėl nusikalstamos veikos padarymo arba pareiškimais, kurie tiesiogiai leidžia paraukti atsakomybėn“, paskui patikslino, kad „naudojant prievartą gautas liudijimas, kuris iš pirmo žvilgsnio neatrodo kaltinamojo pobūdžio, kaip antai asmens pareiškimai, paneigiantys jo kaltę, arba *paprasta informacija dėl faktinių klausimų*, paskui gali būti panaudotas pagrindžiant kaltinimą baudžiamajame procese“^{73 74}.

63 1996 m. gruodžio 17 d. EŽTT sprendimas *Saunders prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1996:1217JUD001918791), teisėjo S.K. Martens atskirosios nuomonės, kuriai pritarė teisėjas P. Kūris, 9 ir 10 punktai.

64 Kursyvu išskirta mano.

65 Be to, remiantis šio teismo jurisprudencija, susijusia su kitomis pagrindinėmis teisėmis, galima daryti išvadą, kad kartais EŽTT atskiria fiziniams ir juridiniams asmenims suteikiamos apsaugos lygį. Klasikinis pavyzdys yra Sprendimas *Niemitz prieš Vokietiją* (EŽTT, 1992 m. gruodžio 16 d., CE:ECHR:1992:1216JUD001371088), kuriame EŽTT nusprendė, kad krata, atlikta advokato biure, kuriame jis gyveno, yra jo „gyvenamosios vietos“ pažeidimas. Vis dėlto tas teismas nurodė, kad valstybių narių teisė kištis į privatų gyvenimą pagal EŽTK 8 straipsnio 2 dalį gali būti platesnė, „kalbant apie profesines ar komercines patalpas ar veiklą, nei kitais atvejais“ (31 punktas). Reikia pažymėti, kad 2015 m. birželio 18 d. Sprendime *Deutsche Bahn ir kt. / Komisija* (C-583/13 P, EU:C:2015:404), Teisingumo Teismas pasirėmė šia jurisprudencija, siekdamas patvirtinti Bendrojo Teismo vertinimą, pagal kurį išankstinio teismo leidimo nebuvimas savaime negali lemti patikrinimo priemonės, kurią Komisija taikė vykdydama savo tyrimo įgaliojimus konkurencijos srityje, neteisėtumo (20–25 punktai).

66 2016 m. rugsėjo 13 d. EŽTT sprendimas *Ibrahim ir kiti prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:2016:0913JUD005054108, § 267).

67 2000 m. gruodžio 21 d. EŽTT sprendimas *Heaney ir McGuinness prieš Airiją* (CE:ECHR:2000:1221JUD003472097, § 53) (šešių mėnesių įkalinimo bausmė).

68 2007 m. birželio 29 d. EŽTT sprendimas *O'Halloran ir Francis prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:2007:0629JUD001580902, § 59).

69 Be kita ko, žr. 2000 m. gruodžio 21 d. EŽTT sprendimą *Heaney ir McGuinness prieš Airiją* (CE:ECHR:2000:1221JUD003472097, § 47).

70 1996 m. vasario 8 d. EŽTT sprendimas *Murray prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1996:0208JUD001873191, § 49).

71 1996 m. gruodžio 17 d. EŽTT sprendimas *Saunders prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1996:1217JUD001918791, § 71).

72 2004 m. balandžio 8 d. EŽTT sprendimas *Weh prieš Austriją* (CE:ECHR:2004:0408JUD003854497, § 42–44).

73 1996 m. gruodžio 17 d. EŽTT sprendimas *Saunders prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1996:1217JUD001918791, § 71).

74 Kursyvu išskirta mano.

104. Keli esminiai patikslinimai šiuo klausimu vėliau buvo pateikti Sprendime *Corbet prieš Prancūziją*. Iš esmės konstatavęs prievartos buvimą ir tai, kad kaltinamųjų pareiškimai nebuvo parodymų prieš save pobūdžio, EŽTT, atsižvelgdamas į taikant prievartą gautų pareiškimų, susijusių su faktinėmis aplinkybėmis, panaudojimą, nusprendė, kad EŽTK 6 straipsnio pažeidimas konstatuotinas tuo atveju, jei šie pareiškimai turėjo „įtakos sprendimui dėl kaltės arba bausmei“⁷⁵. Kadangi toks visiškai baudžiamosios teisės sričiai būdingas formulavimas vartojamas vien dėl tos bylos faktinių aplinkybių ypatumų, man atrodo, kad šis principas turi būti laikomas taikytinu ir tuomet, kai šie pareiškimai turėjo įtakos *nuteisimui ar sankcijai, skirtai* pasibaigus administracinei procedūrai, priskirtinai baudžiamajai sričiai, kaip tai suprantama pagal EŽTK 6 straipsnį.

105. Be to, EŽTT patikslino, kad teisės tylėti apimtis negali būti susiaurinta dėl šios teisės ir viešojo intereso svarbos palyginimo. Šių gairių buvo laikomasi nuo to laiko, kai buvo priimtas Sprendimas *Sanders prieš Jungtinę Karalystę*, kuriame EŽTT atmetė vyriausybės teiginį, pagal kurį esminis viešasis interesas dėl persekiojimo už sukčiavimą bendrovių srityje ir atsakingų asmenų nubaudoimo galėjo pateisinti tai, kad kaltinamajam nepripažįstama teisė neduoti parodymų prieš save⁷⁶.

106. Taigi fizinių asmenų teisė tylėti per administracines procedūras, per kurias gali būti skirta baudžiamoji pobūdžio sankcija, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, taip pat apima atsakymus į klausimus dėl faktinių aplinkybių, kurie nebūtinai reiškia kaltės pripažinimą, jei šie atsakymai turi įtakos priimto sprendimo ar sankcijos, skirtos po šios procedūros, pagrindimui. Siekiant apibrėžti šią taikymo apimtį, viešasis interesas, kuriuo grindžiamas nagrinėjamo pažeidimo persekiojimas, neturi jokios reikšmės.

107. Šiuo klausimu reikia pareikšti nuomonę dėl Komisijos argumento, pateikto tiek rašytinėse pastabose, tiek per teismo posėdį, – kad pagal principą, kuris išplaukia iš EŽTT didžiosios kolegijos sprendimo byloje *Jussila prieš Suomiją* (toliau – Sprendimas *Jussila*)^{77 78} ir kurių Europos Sąjungos Bendrasis Teismas taikė Sprendime *Schindler Holding Ltd ir kt. / Komisija*⁷⁹, leidžiamas „mažiau griežtas“ teisės tylėti taikymas tokiose srityse, kaip baudimas už piktnaudžiavimą rinka, todėl ši teisė taikoma tokios pat ribotos apimties kaip ir teisė tylėti, pripažįstama juridiniams asmenims Teisingumo Teismo jurisprudencijoje antikoncepcinių veiksmų srityje.

108. Reikia priminti, kad toje byloje EŽTT nagrinėjo, ar su EŽTK 6 straipsniu yra suderinama tai, kad nebuvo surengta posėdžio per apeliacinį procesą dėl mokesčių padidinimo, kuri nusprendė taikyti Suomijos mokesčių administratorius. Aptariamam atveju EŽTT patvirtino principą, kad, kalbant apie visas procedūras, po kurių skiriamos sankcijos, kvalifikuotinos kaip baudžiamosios pagal EŽTK 6 straipsnį, turi būti atskirtos procedūros ir sankcijos, patenkančios į „baudžiamosios teisės branduolį“ ir vertinamos kaip „žeminančios“ atitinkamų asmenų atžvilgiu, ir tos, kurios nepriklauso šiam branduoliui. Priminę, kad EŽTT savarankiškai aiškina sąvoką „baudžiamasis kaltinimas“ ir remiantis šiuo aiškinimu EŽTK 6 straipsnio baudžiamosios aspekto taikymas buvo laipsniškai išplėstas sritims, kurios formaliai nepriklauso tradicinėms baudžiamosios teisės kategorijoms, EŽTT patikslino, kad, kalbant apie į baudžiamosios teisės branduolį nepatenkančias kategorijas, su EŽTK 6 straipsnio baudžiamuoju aspektu susijusios garantijos „nebūtinai turi būti taikomos visu griežtumu“⁸⁰.

75 2015 m. kovo 19 d. EŽTT sprendimas *Corbet ir kiti prieš Prancūziją* (CE:ECHR:2015:0319JUD000749411, § 34).

76 1996 m. gruodžio 17 d. EŽTT sprendimas *Saunders prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1996:1217JUD001918791, § 74). Nors tiesa, kad tokį palyginimą su viešuoju interesu EŽTT, atrodo, pripažino 2006 m. liepos 11 d. Sprendime *Jalloh prieš Vokietiją* (CE:ECHR:2006:0711JUD005481000, § 117), taip pat tiesa, kad 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendime *Ibrahim ir kiti prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:2016:0913JUD005054108, § 252) aplinkybės, kuriomis leidžiama atsižvelgti į viešąjį interesą dėl nusikalstamos veikos persekiojimo, buvo apribotos ypač opiais klausimais, kaip antai terorizmu arba kitais sunkiais nusikaltimais.

77 2006 m. lapkričio 23 d. EŽTT sprendimas *Jussila prieš Suomiją* (CE:ECHR:2006:1123JUD007305301).

78 Remiantis Komisijos rašytinėmis pastabomis, šis argumentas, atrodo, pateiktas atsižvelgiant į siūlomą aiškinimą, pagal kurį EŽTT jurisprudencija dėl teisės tylėti taikoma fiziniams asmenims, o Teisingumo Teismo jurisprudencija taikoma tik juridiniams asmenims. Savo ruožtu manau, kad šį argumentą reikėtų išnagrinėti atskirai.

79 2011 m. liepos 13 d. sprendimas (T-138/07, EU:T:2011:362, 52 punktą).

80 2006 m. lapkričio 23 d. EŽTT sprendimas *Jussila prieš Suomiją* (CE:ECHR:2006:1123JUD007305301, § 43).

109. Kadangi teisė tylėti yra viena iš šių garantijų, iš tiesų galima teigti, kad EŽTT pripažįstama šios teisės apimtis priklauso nuo to, ar EŽTK 6 straipsnis taikomas baudžiamosios teisės branduoliui priskirtinoje srityje, ir, jei taip nėra, ši apimtis turi būti laikoma siauresne ir atitikti šios teisės taikymo apimtį, kuri yra pripažinta Teisingumo Teismo jurisprudencijoje antikonkurencinių veiksmų srityje.

110. Mano nuomone, šiam argumentui negalima pritarti šioje byloje, nes EŽTT Sprendime *Grande Stevens ir kiti prieš Italiją* jau yra nusprendęs, kad Italijos teisės aktų leidejo siekiant perkelti Direktyvą 2003/6 nustatytos sankcijos iš tiesų priskirtinos baudžiamosios teisės branduoliui, nes jos yra žeminančio pobūdžio tiek, kiek gali padaryti žalos atitinkamų asmenų profesinei garbei ir pasitikėjimui jais⁸¹.

111. Kad ir kaip būtų, man kyla abejonių, ar apskritai galima remtis Sprendime *Jussila* įtvirtintu principu, siekiant pateisinti siauresnį teisės tylėti apimtį aiškinimą.

112. Pirmiausia reikia pabrėžti, kad nors Bendrasis Teismas iš tikrųjų taikė šį principą kelis kartus⁸², Teisingumo Teismas niekada juo nesirėmė, nors generaliniai advokatai tris kartus siūlė jam tai padaryti⁸³.

113. Be to, nereikia pamiršti, kad jo taikymas ribojamas atsižvelgiant į du dalykus. Pirma, nors tiesa, kad to sprendimo 43 punkte bendrai kalbama apie „garantijas, teikiamas remiantis 6 straipsnio baudžiamuoju aspektu“, taip pat reikia pažymėti, jog iš vėlesnės EŽTT jurisprudencijos aiškiai matyti, kad šis mažiau griežtas EŽTK 6 straipsnio baudžiamosios aspekto taikymas susijęs tik su *kai kuriomis* iš šių garantijų. Pavyzdžiui, Sprendime *Kammerer prieš Austriją* šis teismas nusprendė, kad Sprendime *Jussila* taikytas požiūris „neapsiriboja tik teismo posėdžio nebuvimo klausimu, bet gali būti išplėstas ir kitoms procesinėms garantijoms, kurias apima 6 straipsnis, kaip antai šioje byloje kaltinamojo dalyvavimas teismo posėdyje“^{84 85}. Atsižvelgiant į šį argumentą, man atrodo abejotina, ar būtų galima sutikti ne taip griežtai taikyti tam tikrą garantiją, kaip antai teisė tylėti, kuri, remiantis EŽTT jurisprudencija, priskirtina „teisingo bylos nagrinėjimo sąvokos esmei“. Antra, visiškai pritariu aiškinimui, kad Sprendime *Jussila* įtvirtintas principas reiškia ne aptariamą garantiją panaikinimą ar apimtį apribojimą, o tik jos *pakeitimą* alternatyviais teisės į teisingą bylos nagrinėjimą apsaugos būdais^{86 87}. Iš tiesų išvada, kad EŽTK 6 straipsnis nebuvo pažeistas, tame sprendime buvo padaryta įvertinus *kontekstą*, susijusį su klausimu, ar teismo nagrinėtos teisinės problemos galėjo išimties tvarka leisti nacionalinėms valdžios institucijoms atmesti prašymą surengti teismo posėdį.

114. Darytina išvada, kad Sprendime *Jussila* įtvirtintas principas galėtų pateisinti teisės tylėti netaikymą atsakymams į priešiškos institucijos klausimus, susijusius su faktinėmis aplinkybėmis, kuriomis remiantis nustatomas pažeidimo buvimas, tik tuomet, jei tokiu atveju būtų taikomi alternatyvūs teisės į teisingą bylos nagrinėjimą apsaugos būdai, o tai turėtų būti patikrinta įvertinus nagrinėjamo atvejo kontekstą.

81 2014 m. kovo 4 d. EŽTT sprendimas *Grande Stevens ir kiti prieš Italiją* (CE:ECHR:2014:0304JUD001864010, § 122).

82 Be šios išvados 107 punkte nurodyto sprendimo, žr. 2013 m. rugsėjo 13 d. Sprendimą *Total / Komisija* (T-548/08, nepaskelbtas Rink., EU:T:2013:434, 183–185 punktai) ir 2014 m. liepos 11 d. Sprendimą *Sasol ir kt. / Komisija* (T-541/08, EU:T:2014:628, 206–208 punktai).

83 Generalinės advokatės E. Sharpston išvada byloje *KME Germany ir kt. / Komisija* (C-272/09 P, EU:C:2011:63, 67 punktas), generalinio advokato P. Mengozzi išvada byloje *Elf Aquitaine / Komisija* (C-521/09 P, EU:C:2011:89, 30 ir 31 punktai) ir generalinės advokatės J. Kokott išvada byloje *Schindler Holding ir kt. / Komisija* (C-501/11 P, EU:C:2013:248, 25–27 punktai).

84 2010 m. gegužės 12 d. EŽTT sprendimas *Kammerer prieš Austriją* (CE:ECHR:2010:0512JUD003243506, § 27) (laisvas vertimas). Taip pat šiuo klausimu žr. 2014 m. liepos 10 d. EŽTT sprendimą *Marčan prieš Kroatiją* (CE:ECHR:2014:0710JUD004082012, § 35).

85 Kursyvu išskirta mano.

86 Žr. Smits C. ir Waelbroeck D., „When the Judge Prosecutes, Power Prevails Over Law“, leidinyje Govaere L., Quick R. ir Bronckers M. (leid.), *Trade and Competition Law in the ES and Beyond*, Edward Elgar Publishing, 2011, p. 452.

87 Man atrodo, kad tai apibendrinta sprendimo 42 punkto paskutiniame sakinyje, kuris suformuluotas taip: „šiuo atveju <...> visų pirma reikia atsižvelgti į 6 straipsnyje įtvirtintą teisingumo principą, kurio svarba yra esminė <...>“

115. Šis antrasis argumentas, mano nuomone, taikytinas ir siekiant paneigti Sprendimo *A. Menarini Diagnostics s.r.l. prieš Italiją* (toliau – Sprendimas *Menarini*)⁸⁸ reikšmingumą; Komisija taip pat pasirinko šiuo sprendimu šiame kontekste dėl to, kad jame suformuluotas gretimas principas, pagal kurį, „[n]ors [administracinės procedūros ir baudžiamojo proceso siaurąja šio žodžio prasme skirtumai] negali atleisti susitariančiųjų valstybių nuo pareigos laikytis visų garantijų, suteiktų pagal 6 straipsnio baudžiamąjį aspektą, šie skirtumai vis dėlto gali daryti įtaką šių garantijų taikymui“⁸⁹. Šiame sprendime, kalbant apie Italijos administracinio teismo atliekamą nacionalinės konkurencijos institucijos sprendimų kontrolę, EŽTT pateikė neigiamą atsakymą į klausimą, ar galėjo būti pažeista kiekvieno asmens teisė į tai, kad jo būtų teisingai išnagrinėtų visą jurisdikciją turinti institucija, ir šis atsakymas iš esmės buvo motyvuotas tuo, kad nors pagal Italijos teisės aktus ir jurisprudenciją administracinis teismas buvo skatinamas atlikti tik paprastą teisėtumo kontrolę, *Conseil d'État* (Valstybės Taryba) *tos bylos aplinkybėmis* atliko kontrolę, turėdama visą jurisdikciją⁹⁰.

116. Manau, kad nei Sprendime *Jussila* išplaukiančiu principu, nei principu, suformuluotu Sprendime *Menarini*, negali būti pasiremta siekiant pagrįsti argumentą, kad fizinių asmenų teisė tylėti per administracines procedūras, po kurių gali būti skirta baudžiamojo pobūdžio sankcija, turi būti aiškinama taip pat siaurai kaip ir teisė tylėti, suteikta juridiniam asmeniui pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją antikonkurencinių veiksmų srityje.

117. Taigi manau, kad, atsižvelgiant į Chartijos 52 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą vienodo aiškinimo sąlygą, turi būti pripažinta tokia iš Chartijos 47 ir 48 straipsnių išplaukiančios fizinių asmenų teisė tylėti – vykstant administracinėms procedūroms, per kurias gali būti skirta baudžiamojo pobūdžio sankcija, – apimtis, kuri atitinka šios teisės taikymo apimtį, apibrėžtą reikšmingoje EŽTT jurisprudencijoje ir, be kita ko, Sprendime *Corbet ir kiti prieš Prancūziją*⁹¹, kiek tai susiję su atsakymais į klausimus dėl faktinių aplinkybių.

V. Išvada

118. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus siūlau Teisingumo Teismui į abu *Corte Costituzionale* (Konstitucinis Teismas, Italija) pateiktus prejudicinius klausimus (juos performulavus) atsakyti taip:

2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/6/EB dėl prekybos vertybiniais popieriais, pasinaudojant viešai neatskleista informacija, ir manipuliavimo rinka (piktnaudžiavimo rinka) 14 straipsnio 3 dalies ir 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 596/2014 dėl piktnaudžiavimo rinka (Piktnaudžiavimo rinka reglamentas) ir kuriuo panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/6/EB ir Komisijos direktyvos 2003/124/EB, 2003/125/EB ir 2004/72/EB 30 straipsnio 1 dalies b punkto tekstas leidžia aiškinti šias nuostatas taip, kad jos atitiktų teisę tylėti, kaip antai išplaukiančią iš Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 ir 48 straipsnių, nes pagal minėtas nuostatas valstybės narės neįpareigojamos bausti asmenų, kurie atsisako atsakyti į priežiūros institucijos klausimus, jei iš atsakymų į šiuos klausimus gali paaiškėti jų atsakomybė už pažeidimą, už kurį gali būti skirtos baudžiamojo pobūdžio administracinės sankcijos. Remiantis Pagrindinių teisių chartijos 52 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta vienodo aiškinimo sąlyga, fizinių asmenų teisė tylėti per administracines procedūras, per kurias gali būti skirta baudžiamojo pobūdžio sankcija, turi būti pripažinta tokios apimties, kokia

88 2011 m. rugsėjo 27 d. EŽTT sprendimas *A. Menarini Diagnostics s.r.l. prieš Italiją* (CE:ECHR:2011:0927JUD004350908).

89 2011 m. rugsėjo 27 d. EŽTT sprendimas *A. Menarini Diagnostics s.r.l. prieš Italiją* (CE:ECHR:2011:0927JUD004350908, § 62).

90 2011 m. rugsėjo 27 d. EŽTT sprendimas *A. Menarini Diagnostics s.r.l. prieš Italiją* (CE:ECHR:2011:0927JUD004350908), teisėjo A. Sajó sutampanti nuomonė. Šiuo klausimu žr. Muguet-Poullennec G. ir Domenicucci D. P., „Amende infligée par une autorité de concurrence et droit à une protection juridictionnelle effective: les enseignements de l'arrêt Menarini de la CEDH“, *Revue Lamy de la concurrence*, Nr. 30, 2012 m. sausio 1 d.

91 2015 m. kovo 19 d. EŽTT sprendimas *Corbet ir kiti prieš Prancūziją* (CE:ECHR:2015:0319JUD000749411).

išplaukia iš reikšmingos Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos, pagal kurią ši teisė apima, be kita ko, atsakymus į klausimus dėl faktinių aplinkybių, jeigu jie turėtų įtakos nuteisimui arba sankcijos skyrimui pasibaigus minėtoms procedūroms.